Gies-Zutphen is voor het voorstel-Amsterdam I-VI. Wij waren bang, dat wij weer zouden moeten stemmen voor een liberaal. (Stemmen: Dat is nooit gebeurd. Troelstra: Je weet er niets van; je kletst wat!) Men wil ons toch laten stemmen voor de voorstanders van Alg. Kiesrecht, en dat zijn toch de liberalen; en van dezen hebben wij in den dagelijkschen strijd den meesten last. De afdeelingen moeten dus vrij zijn bij de herstemming.

De Voorzitter: De vrijheid om een voorstander van Alg. Kiesrecht niet te steunen, zal Zutphen niet krijgen!

Derde dag.

Het congres wordt te 9¼ uur heropend.

Van Kol meent, dat Vliegen in zijn inleiding het engelsche stelsel van staatspensioneering wat de bedeeling betreft niet geheel juist heeft voorgesteld. Wibaut legde te weinig den nadruk op de overbevolking van woningen. In de limburgsche mijnstreken vindt men in een vertrek man, vrouw, kinderen en vijf mijnwerkers. Daar komen toestanden voor, waarbij de roman Germinal in het niet verdwijnt. Jonge meisjes dienen als lokvogels om kostgangers te trekken.

De ingediende motie is het gevolg van een beetje Tribunisme en een groot deel onverstand.

Schaper: Dat is hetzelfde!

Van Kol: Het is verkeerd, terwijl wij den toestand nog niet kunnen overzien, reeds nu onze herstemmingstaktiek vast te leggen. Het best was, het P. B. vrij te laten. Wil men alleen de onvoorwaardelijke voorstanders van Algemeen Kiesrecht stemmen, dan zal men zeer weinigen kunnen steunen. De kiezers zullen ons onthoudingsparool niet opvolgen. Hoe hebben wij voor het stembiljet gestreden; en zullen wij dan aanraden, er geen gebruik van te maken? Het zal in waarheid neerkomen op steunen van de reaktie. (Instemming.) De machtsverhouding in het land tusschen liberaal en klerikaal immers is 7 tot 9. Wij zouden het Kuyper-regime terugroepen. Bij de herstemming is het ons te doen om zetels, in het belang der partij. In menig geval viel een goed voorstel met één stem meerderheid. Hadden in '98 evenveel soc.-dem. in de Kamer gezeten als nu, dan waren de landarbeiders opgenomen in de ongevallenwet. Iedere soc.-dem. in het Parlement is voor ons ook een stuk invloed meer in het land. Maar als wij de meest brute reaktie versterken, hoe zal het dan gaan met de ambtenarenvrijheid, het onderwijs enz. enz.? De voorstanders der motie hebben geen oog voor de werkelijke verhoudingen. Terwille van het Alg. Kiesrecht spelen zij in de kaart van de ergste tegenstanders daarvan. De motie is dwaas, onverstandig en in strijd met de belangen der S. D. A. P.

De Voorzitter: Troelstra zal een motie voorstellen, waarin de meening van het P. B. is geformuleerd.

Feitsma-Amsterdam II komt ertegen op, dat voor moties tijdens de zittingen handteekeningen worden verzameld.

Troelstra: Mijn eerste konklusie uit het debat is een aangename. Over de grondslagen van den verkiezingsstrijd heerscht groote eenstemmigheid. Men is het oneens over een, praktisch genomen, vrij onbelangrijke zaak. De toelichtingen tot de afwijkende voorstellen naderen elkander meer dan die voorstellen zelf. De persoonlijke punten met Gerhard zal spr. niet verder uitvechten; wij moeten zoeken naar wat ons vereenigt. En gebieken is, dat ook Gerhard bij de verkiezingsaktie het heele strijdprogram wil aanvoeren. Als verkiezingsplatform zou men dus ons heele strijdprogram kunnen nemen. Maar in een verkiezingsstrijd kan men geen soc. hervormingen ter sprake brengen, zonder ze tevens te maken tot inzet van den strijd. Komt men daarna in het Parlement, dan kan men ze niet van zich afschudden. Wij moeten de regeering in verzuim stellen, als zij ze niet tot stand brengt. Maar als wij zelf in de verkiezingen opzettelijk andere hervormingen van het program wegnemen, omdat wij eerst het Alg. Kiesrecht willen, dan staan wij in de Kamer bij onze eischen om soc. hervormingen machteloos; dan wijst men die terecht terug, op grond van onze eigen bewering, dat vóór het Alg. Kiesrecht toch niets kan tot stand komen.

Spr. betwijfelt, of de marxisten het eens zullen zijn met Spiekman's opvatting omtrent de beteekenis van Kamerzetels. Gerhard's beschouwing omtrent de indirekte politieke aktie hoort meer thuis in den Socialistenbond of bij het N. A. S. Wij hebben niet de geringste reden, ons het verwijt van overschatting van het parlementarisme aan te trekken. Wij zeggen tot de arbeiders: mét alg. kiesrecht zullen de zaken beter worden ingericht dan daar zonder, schoon ook nog niet volmaakt. Intusschen pogen wij te krijgen wat te krijgen is, verkeerde wetten als die op het arbeidscontract bestrijden wij tot het uiterste, leggen. Het klopt ook niet geheel met het uitgangspunt, dat wij ook bij de herstemmingen ons beetje politieke macht moeten gebruiken ter verheffing, economisch en politiek, van de arbeidersklasse. Wie zich met het verkiezingsprogram van het P.B. vereenigt, is niet konsekwent, als hij bij de herstemmingen niets anders wil zien dan het Alg. Kiesrecht. Het kan voorkomen, dat een katholiek vakbewegingsman, Stins bijv., staat tegenover jhr. Smissaert, en de laatste heeft een voorsprong. Zoudt gij dezen laatste door uw onthouding de overwinning willen bezorgen? Dat kunt gij alleen, als de r. k. vakbeweging niets meer was dan een rem voor de verheffing der arbeiders. Ik lees geregeld het blad der r. k. mijnwerkers.

Een stem: Dat blad liegt!

Troelstra: Het breekt, als het noodig is, het verbod van interconfessioneele vakactie. Wij weten dat het economisch milieu waarin de christelijke arbeiders leven, hen onvermijdelijk tot klassenstrijd brengt. Leeuwenburg wil rekening houden met dergelijke verschijnselen, maar toch onthouding voorschrijven bij de keus tusschen zuik een katholiek die tegen Alg. Kiesrecht is, en een verwoed reaktionair.

Met genoegen hoorde ik, dat Van der Goes het op de hoofzaken met mij eens is. Dat is een waarborg voor goede samenwerking. Maar, zegt Van der Goes, de motie-Hilversum is de konklusie op Troelstra's rede. Dat is niet juist. Bij de herstemming staan niet arbeid en kapitaal, maar verschillende tendenzen der bourgeoisie tegenover elkaar. Wij willen de voorkeur geven aan demokratische burgerkandidaten. De S. D. P. zegt: dat is gevaarlijk, dat geeft een demokratisch blok,... en daarom steunen wij de burgerlijke voorstanders van Algemeen Kiesrecht.

Ook wat de onthouding betreft, ben ik het met de motie-Hilversum niet eens. Men zegt: als gij het vrij laat, loopt ons kiezerscorps de anti-klerikalen achterna. Als het u niets kan schelen wat er gebeurt, waarom maakt gu u dan daarover druk? Hebt gij voorliefde voor de klerikalen? Als gij de menschen aanraadt, thuis te blijven omdat zij anders de anti-klerikalen naloopen, zult gij met uw advies weinig succes hebben. Als u de uitslag overschillig is, houd u dan stil! Gij meent echter, dat vrijlaten ook een keus is. Maar met een onthoudingsadvies is precies hetzelfde het geval. Gij wilt de arbeiders-kiezers bevrijden van de antiklerikale gezindheid. Dat willen wij allen. Maar dat wordt niet bereikt door een herstemmingsadvies. Daartoe is intensieve propaganda noodig, en is die geslaagd, dan is een onthoudingsadvies voldoende. Onze belgische partij heeft het tweemaal met een onthoudingsadvies geprobeerd, — zonder succes. In 1905 deed Leiden dezelfde ervaring op. Misschien zijn Pannekoek en Van Schie thuis gebleven (g e l a c h), maar verder niemand.

Practisch ligt de kwestie in de gezindheid onzer kiezers. Wij willen het anti-klerikalisme breken. Laat ons de heele campagne daaraan dienstbaar maken, en laat ons de gevolgen beoordeelen op het oogenblik dat wij staan vóór de herstemmingen. Is dan hier of daar een onthoudingsadvies practisch juist, en beeft het kans om opgevolgd te worden, dan kan het P. B. dat overwegen.

Spr. stelt tegenover de motie-Hilversum de volgende:

„Het congres constateert, dat niet de antithese der burgerlijke partijen den politieken strijd beheerscht, maar de maatschappelijke tegenstelling van arbeid en kapitaal en dat het de plicht der partij is voor deze tegenstelling de oogen der arbeiders te openen, opdat zij zich onttrekken aan den invloed der kapitalistisch-gezinde partijen en zich scharen bij de partij van hun eigen klasse, de sociaaldemocratie.

„Het congres draagt het P.B. op, de principieele beteekenis van den a.s. verkiezingsstrijd in een manifest aan de arbeiders uiteen te zetten en daarin het standpunt te ontwikkelen, dat de arbeidersklasse zoowel bij de eerste stemming als bij de herstemming heeft in te nemen, alles in den geest als in de inleiding tot dit onderwerp op het congres is geschied.

„Met name dient daarbij den arbeiders te worden aangeraden zich ook bij de herstemmingen niet te laten leiden door de zucht om hetzij de vrijzinnigen, hetzij de kerkelijke partijen een regeeringsmeerderheid te verschaffen, doch alleen om de economische en politieke verheffing der arbeidersklasse te bevorderen.

„De uitwerking van dit beginsel bij de herstemmingen wordt overgelaten aan het P.B., dat daarbij overleg zal plegen met de andere leidende organen der partij en voor elk bepaald geval met de betrokken afdeelingen, met dien verstande dat in elk geval de stem der partij wordt verleend aan voorstanders van algemeen kiesrecht."

De Voorzitter vraagt, of de afdeelingen, die op het verkiezingsplatform wilden brengen kosteloos worden beschouwd als voorstanders van Algemeen Kiesrecht.

De **Voorzitter:** Dit moet worden overgelaten aan het P. B.

De motie Amsterdam I—VI wordt verworpen met 2 stemmen voor. Het platform van het Partijbestuur wordt met bijna algemeene stemmen aangenomen. De motie-Hilversum wordt bij handopsteken met groote meerderheid, de motie-Troelstra wordt met overgroote meerderheid aangenomen.

Leeuwenburg-Enschedé verklaart, vóór deze motie te hebben gestemd, in de veronderstelling, dat het P. B. zal werken in de richting die in de motie-Hilversum ligt.

De **Voorzitter:** Wij zullen werken in de richting der motie-Troelstra. Het manifest zal worden opgenomen in de verkiezingscourant.

De motie-Rotterdam IV*a* wordt aangenomen.

In de commissie voor de geschillen zijn gekozen Thomassen, Van Kuijkhof en Matthijsen.

Brink-Scheveningen dringt aan op behandeling van punt 4 der agenda, een voorstel van de afdeeling Westeremden, luidende:

Het Congres acht handhaving van art. 15a van het huishoudelijk reglement der Partij te allen tijde en voor elk district, waar partijafdeelingen gevestigd zijn, noodzakelijk en keurt het af, dat het P. B. uit opportunistische overwegingen afwijking daarvan toelaat en aanbeveelt.

Dit wordt toegestaan.

Brink: Dit voorstel werd in onze afdeeling verdedigd, omdat in het district Zaandam de leiding mede in handen is van burgerlijke organisaties. De redactie van het orgaan is in handen van een lid van zulk een organisatie, nl. een volkskiesvereeniging.

Duijs-Zaandam: Wij hebben ons inderdaad afgevraagd of wij wel principieel marxistisch handelen; maar vier jaar geleden nam dezelfde persoon dezelfde functie waar, en was hij nog lid van den Vrijz. Dem. Bond; nu heeft hij dien Bond verlaten; hij krijgt bovendien geen letter in de krant, die niet socialistisch is. Hij begrijpt dus de opmerking van dit onbelangrijk heertje niet.

Troelstra komt ertegen op, dat bij een kwestie als deze het marxisme wordt gehaald.

Middelburg: Den Haag protesteert ertegen, dat men een partijgenoot een onbelangrijk heertje noemt.

De Partij-secretaris Van Kuijkhof: Als regel moeten onze afdeelingen de leiding hebben. In enkele districten maken de omstandigheden afwijking noodzakelijk; maar in Zaandam is dat niet noodig. Duijs moet dus verklaren, of een niet-aangesloten organisatie deel heeft in de leiding.

Schaper-P. B.: Het P. B. heeft eenstemmig besloten, te Appingedam den toestand te laten gelijk hij is, omdat het desbetreffend voorschrift in ons reglement is gekomen, toen ik reeds 6 jaar zitting had voor Appingedam. Het is wel een ramp dat de toestand zoo is...

Troelstra: Voor de vrijzinnig-democraten!

Schaper: Ben ik na 1901 slapper geworden? De geschiedenis van de tram is van vóór 1901, en toen zat ik voor Veendam. De organisaties die mij stellen zijn voor 98 pCt. zuiver proletarische arbeiders. Zij geven hun tijd en hun geld om mij in de Kamer te brengen. Bovendien: de afd. Westeremden is weggeloopen, als Uithuizen ook den kolder in het hoofd krijgt, is in mijn heele distrikt geen partijafdeeling meer. Ik heb steeds mijn best ervoor gedaan, die werkliedenvereenigingen bij de partij te brengen, maar men kan geen ijzer met handen breken.

De voorzitter: Het P. B. is over de kwestie Appingedam geraadpleegd, maar over de kwestie Zaandam niet.

Duijs: Ook bij ons is een historisch geworden toestand. Als men ons nu verwijt dat wij aan burgerlijken de leiding geven, mocht dat dan in 1905 wel? (Stemmen: Neen! Wibaut: Wij hebben het nooit geweten.) In het district zijn een aantal afdeelingen, en een aantal volkskiesvereenigingen, die in de praktijk volbloed soc.-dem. zijn. Besluit het congres: die man moet eruit, dan kweekt men noodeloos gekrenktheid. Het woord „onbelangrijk heertje" was niet gericht tegen Brink. Onze redactie bestaat uit 5 man; 4 zijn partij-leden.

De voorzitter: Deze kwestie zal door het P. B. met Zaandam moeten worden opgelost.

Hartog-Zaandam: Onze afdeeling is vóór het voorstel. Wij hebben steeds bezwaar tegen zulke burgerlijke personen. Wij hebben het gevaar geloopen, hem te moeten steunen voor de Prov. Staten.

De voorzitter: Het blijkt, dat de kandidatuur-Duijs is gesteld door onze partij-afdeelingen, en daarna overgenomen door de volks-

een politiek blad moet staan een verantwoordelijk redacteur. Meer dan eens spreken nu de artikelen der redactie elkander tegen.

Helsdingen: Noem eens een paar.

Fortuijn: Het is in het algemeen waar. De economische kroniek ademt een anderen geest dan de redactie.

Matthijsen: Wie moet zwijgen?

Fortuijn: Geen van twee, maar de redactie moet haar afwijkend standpunt motiveeren.

Een hoofdredacteur moet vrije keuze van richting hebben; dan kan het congres hem ter verantwoording roepen. Wij wenschen het congres te laten kiezen tusschen het principe collectieve of éénhoofdige redactie. Wil men geen hoofdredacteur, dan moet iedere schrijver zijn artikelen onderteekenen. Wij moeten weten wien wij voor hebben. Nu is de redactie een vijfkoppige hydra. (Gelach.) Wij weten allen wel, dat nu ten slotte Vliegen de verantwoordelijke redacteur is.

Bergmeijer-Dordrecht: Wij zijn eenstemmig tegen de totnogtoe gevolgde manier van redigeeren: zij is te slap en gaat zig-zag. Eén verantwoordelijk man moet voor alles staan. Wij moeten zorgen, dat niet de arbeider naast „Het Volk" nog een blad moet lezen. Waarom heeft „Het Volk" niet eens een klinkend artikel gegeven over de telegrafistenstaking in Frankrijk? Wat lazen wij van de vergadering in het Hippodrome? Waarom werd deze staking niet gebezigd tot bestrijding van de vrijen en van Lohman en consorten? Wij lazen in burgerlijke bladen betere dingen erover dan in ons eigen blad. Spr. noemt de „N. Rott. Crt." Ook voor de vakbeweging is in dit opzicht verbetering van groot belang. Het buitenland is een van de meest verwaarloosde rubrieken in „Het Volk". Nu krijgen wij geen materiaal tegen de Hetze tegen de vakbeweging van de Sjthoff-pers.

Onze correspondent krijgt bijna niets geplaatst. Een briefkaart van hem is in 3 stukken geknipt. Rotterdam heeft elke week een heelen brief in de krant.

Sannes-Middelburg: Mijn afdeeling mist in het algemeen in de krant, dat zij te kort schiet waar zij een vereenigingspunt kon zijn van agitatie. Bij de tariefwet-Harte en Kuyper's onderwijswet bleek dit, ook bij Veegens' ziekteverzekeringswet. Dezer dagen is hetzelfde het geval in de landbouw-ongevallenverzekering. Hier komen bovendien de arbeidersbelangen in het geding. Er is een zeer sterke en goed georganiseerde agitatie aan den gang, om de landbouw-ongevallenverzekering geheel in particuliere handen te brengen, wat per se verslechtering zal brengen. De statuten zijn ontworpen door De Kruijff van de Centrale Werkgeversrisicobank en door Lovink, den directeur-generaal van Landbouw. De boeren zetten er zoodanigen spoed achter, dat zij de verzekering nog dezen zomer in werking hopen te laten treden, in de verwachting, dat het wetsontwerp wordt ingetrokken.

De tuinbouwers zijn voorgegaan, de boeren zijn gevolgd. „Het Volk" had scherp stelling moeten nemen; wij hadden dan een aanknoopingspunt onder de landarbeiders kunnen vinden. Spr. dringt erop aan, nog de agitatie te beginnen.

Schaper-P. B.: Er wordt daarnevens een verzekering georganiseerd in verband met de artt. 1638c en d Arbeidscontract. Dit onderdeel is niet afkeurenswaardig.

Van Staveren-Utrecht: Laat men nu eens aantoonen, waarom de gebreken van de krant per se liggen bij de collectiviteit van de redactie, en laat men anders niet elk jaar met dit voorstel komen.

Ter Laan-Rotterdam V: Waar het op aan komt is: voldoet de collectieve redactie aan den eisch: inzicht en leering te geven omtrent wat in binnen- en buitenland voorvalt, en de krant zoo te schrijven, dat niet-leden in de partij worden getrokken? Daarop luidt het antwoord toestemmend. Spr. brengt de redactie daarvoor dank, inzonderheid aan Wibaut voor zijn economische kroniek. Wij stellen voor, een vasten medewerker van „Het Volk" te Rotterdam te plaatsen. Nu gaan de abonné's na enkele weken weer heen. Willen wij de massa te Rotterdam tot abonné maken, dan moeten verschillende Rotterdamsche gebeurtenissen socialistisch worden toegelicht.

Van Eijzenga-Amsterdam IX: Laat „Het Volk" zoo mogelijk meer een nieuwsblad worden. Wij moeten de redacteuren vertrouwen. Laat men eens ernstig denken over een flinke instruktie.

Keesing-Amsterdam III: Het denkbeeld van Rijswijk, een instructie op pootjes, is ons nieuw, maar niet welkom. Het vinden van een goede oplossing is zeer moeilijk. Meer agitatorische artikelen zijn wenschelijk, maar kunnen niet worden voorgeschreven. „Het Volk" heeft er ook een aantal gehad. Ook hier verlangt de een een sterker wetenschappelijk gehalte, de ander meer nieuws. Financieele bezwaren belemmeren zeker de inwilliging van verschillende eischen.

Wij meenen, dat de bestaande de beste redaktie-vorm is. Kamerlid en hoofdredacteur kan men moeilijk tegelijk zijn. Een hoofdredakteur wordt door zijn positie zelf propagandist en Kamerlid, en is dan voortdurend weg van de krant. Een groote krant kan een grooten staf van redacteuren vruchtbaar aan het werk zetten; nu zou het hoofdredacteurschap den toestand verslechteren. Een kollectieve redactie verdeelt het werk en draagt gezamenlijk de verantwoordelijkheid.

Een politiek redakteur is hetzelfde, met andere woorden, als een hoofdredakteur.

Rotterdam III verzoekt schriftelijk, nitheemsche woorden te vertalen.

Hierna wordt pauze gehouden.

Vliegen beantwoordt de gemaakte opmerkingen De eerste, dat „Het Volk" te weinig agitatorisch was, ontkent spr. absoluut. Er is ook geen enkel feit genoemd. De politiek hoort toch thuis op de voor-pagina en niet onder de advertenties, en in de politieke artikelen zit het agitatorische ook. Spr. aanvaardt de tegenstelling niet.

De kwestie van de S. D. O. V. is niet juist voorgesteld. Wij schreven daarin speciaal over den strijd, zooals de S. D. O. V. hem voerde in den vakbond. Die manier heb ik altijd afgekeurd, en met mij soc.-dem. onderwijzers als Ossendorp, Van Det e. a. Het georganiseerde optreden van het eene deel van een vakbond om het andere deel te bekampen, op een zeker standpunt te dwingen, heb ik afgekeurd. Het artikel werd geschreven naar aanleiding van een vraag, door De Zeeuw gesteld, en liep volstrekt niet over ons algemeen optreden in de vakbeweging. In den Bond van Ned. Onderwijzers heeft men ten deele te doen met zeer bewuste tegenstanders der soc.-democratie. Die vindt men, afgezien van de anarchisten, in een gewone arbeidersvakvereeniging niet.

In den Bond van Nederlandsche Onderwijzers moeten wij òf samenwerken met de vrijz.-dem. en liberalen, òf wij moeten een eigen soc.-dem. vakvereeniging stichten. Wij willen den Bond geen specifiek-socialistische eischen opdringen, maar mag niet, naast de leiding der Kamerfractie met de leiding der krant worden belast. Er moet wat verdeeling van arbeid zijn. Wij hebben echter Troelstra's drukkere medewerking toegejuicht. In die richting kan meer worden bereikt. Daarom willen wij Troelstra in de collectieve redactie doen treden als politiek redacteur, ook ter versterking van het agitatorisch karakter der krant.

In de artikelenreeks over staatspensioneering ligt eenige tegenspraak met Vliegen en Troelstra's redevoeringen hier. In de krant heeft Vliegen meer waardeering voor de burgerlijke demokraten. Hij zegt, dat de Lib. Unie en de Vrijz.-Dem. Bond zich feitelijk al op het staatspensioen hebben vastgelegd. Dat is een al te groot optimisme. Men denke aan De Meester, die in de Lib. Unie beweerde, zonder tegenspraak, dat een goede staatspensioneering veel te duur was. De Lib. Unie voerde struisvogelpolitiek. De militaire bezuiniging van 1905 is verkiezingszwendel gebleken, ook hier hadden wij te doen met een manoeuvre! (Applaus.)

Van de Pol-Rijswijk: Over dagbladtechniek kan zeer moeilijk een congres oordeelen; maar de telkens terugkeerende voorstellen omtrent de redactie bewijzen dat er iets is, wat niet voldoet. Men kan dan ook niet allen tevreden stellen. Maar wij mogen den eisch stellen, dat omtrent de groote kwesties in de partij ieder die iets belangrijks heeft te zeggen, daartoe gelegenheid moet hebben. De redactie moet daarbij meer leidend dan afwijzend optreden. De jongste partij-troebelen zijn voor geen klein deel te wijten aan de wijze, waarop de redactie zich jegens partijgenooten heeft gedragen. Dit is niet een grief tegen personen. Wij sukkelen met een verkeerd systeem, opgegroeid met de partij. De redactie moet een instruktie hebben die op pooten staat. Dat zou veel conflicten vermijden. Spr. ziet niet graag een commissie van geschillen naast de redactie. Geen schoenmaker zou dat verdragen.

Van der Waerden: Elke stoommachine moet een veiligheidsklep hebben!

Van de Pol: Wij moeten de redakteuren vertrouwen. Laat men eens ernstig denken over een flinke instruktie.

Keesing-Amsterdam III: Het denkbeeld van Rijswijk, een instructie op pootjes, is ons nieuw, maar niet welkom. Het vinden van een goede oplossing is zeer moeilijk. Meer agitatorische artikelen zijn wenschelijk, maar kunnen niet worden voorgeschreven. „Het Volk" heeft er ook een aantal gehad. Ook hier verlangt de een een sterker wetenschappelijk gehalte, de ander meer nieuws. Financieele bezwaren belemmeren zeker de inwilliging van verschillende eischen.

Wij meenen, dat de bestaande de beste redaktie-vorm is. Kamerlid en hoofdredacteur kan men moeilijk tegelijk zijn. Een hoofdredakteur wordt door zijn positie zelf propagandist en Kamerlid, en is dan voortdurend weg van de krant. Een groote krant kan een grooten staf van redacteuren vruchtbaar aan het werk zetten; nu zou het hoofdredacteurschap den toestand verslechteren. Een kollectieve redactie verdeelt het werk en draagt gezamenlijk de verantwoordelijkheid.

Een politiek redakteur is hetzelfde, met andere woorden, als een hoofdredakteur.

Rotterdam III verzoekt schriftelijk, nitheemsche woorden te vertalen.

Hierna wordt pauze gehouden.

Vliegen beantwoordt de gemaakte opmerkingen De eerste, dat „Het Volk" te weinig agitatorisch was, ontkent spr. absoluut. Er is ook geen enkel feit genoemd. De politiek hoort toch thuis op de voor-pagina en niet onder de advertenties, en in de politieke artikelen zit het agitatorische ook. Spr. aanvaardt de tegenstelling niet.

De kwestie van de S. D. O. V. is niet juist voorgesteld. Wij schreven daarin speciaal over den strijd, zooals de S. D. O. V. hem voerde in den vakbond. Die manier heb ik altijd afgekeurd, en met mij soc.-dem. onderwijzers als Ossendorp, Van Det e. a. Het georganiseerde optreden van het eene deel van een vakbond om het andere deel te bekampen, op een zeker standpunt te dwingen, heb ik afgekeurd. Het artikel werd geschreven naar aanleiding van een vraag, door De Zeeuw gesteld, en liep volstrekt niet over ons algemeen optreden in de vakbeweging. In den Bond van Ned. Onderwijzers heeft men ten deele te doen met zeer bewuste tegenstanders der soc.-democratie. Die vindt men, afgezien van de anarchisten, in een gewone arbeidersvakvereeniging niet.

In den Bond van Nederlandsche Onderwijzers moeten wij òf samenwerken met de vrijz.-dem. en liberalen, òf wij moeten een eigen soc.-dem. vakvereeniging stichten. Wij willen den Bond geen specifiek-socialistische eischen opdringen, maar,

...rwijzers de kandidaten
...nt inzake de openbare
... laten thans die school
...n poogt bij de nationale
...school van haar betrekke-
...ringen. Men dwingt ons
...l, met den honger voor
...k, Rink, hoe slap waren
...n, hoe slap was Dr. Bos
...nderwijs. Doen wij niets
... motie uitvoeren, dan zal
...plaatsen als Schoonhoven
...eer is te vinden. Onze
...niet meer aan de eischen
...e. dem. propaganda, maar
...s, en allereerst besliste

...r, op het verkiezingspro-

...neutrale openbare school.
...an gemeentewege ver-
...ding en -voeding. Geen
...derwijzeressen (of andere
...bij het aangaan van een
...n de leerplichtwet (14-
... verband met beperking
...rbod van arbeiden voor
...). Verplicht herhalings-

II: De meest vooruit-
...artijen pogen bij de ver-
... vangen met grondwets-
... Kiesrecht, eenmaal de
... rug, zeggen zij: neen,
...en, — en zij doen geen van

...cht te stellen als eenige
...dus meer urgent maken,
...et te nemen als één der

...aren wij het erover eens,
...verkregen macht moet ge-
...ders van Alg. Kiesrecht
...rden gesteund. In de andere
...t P.B. laten beslissen van
...ij is het natuurlijk niet te
... groep op het kussen te
...cht der arbeidersklasse te

...sche der klerikale partijen
...htig zijn. Het wezen dier
...nenbrengen de zgn. demo-
...el overgehaalde konserva-
... macht der zgn. demokraten
...kt blijft.
...okraten zijn niet vrij. Als
...t ons mee stemmen, zorgt
...niets van komt. De klerikale
... zgn. liberale demokraten,
... boerenbedrog.
III: Inzake de verkiezings-
... eens met het P. B.
...versum stelt voor, bij de
...dere kandidaten dan voor-
...srecht te steunen, en bij
...ding aan te bevelen. Dit
... gedaan door A'dam V,
...'dam IX, A'dam VIII, Den
...uwerd, Roordahuizum en
...gen heeft spr. gehoord, dat
...ste scheiding die tusschen
...kent, ook niet meer sprak
...kraat. Den eersten keer zal
...zeker niet geheel gelukken,
... wij een begin maken met
...n s.)
het P. B. is een kleinst-
...die het wel met de anderen
...nen van ons gedrag, maar
...g bij de herstemmingen.
...delijk als een omschrijving
...tiek van het marxisme. De
... ongelijk geven. Door het
...tische punten zouden wij
...idden in den strijd komen
...e voeling met de arbeiders

...wilde ik onze houding niet
...t standpunt der kandidaten
...ndere eischen dan het Alg.
...t voorkomen, dat wij katho-
...over liberalen. Maar een
...aan zijn fraktie, en wanneer
...dag en staatspensioeneering
...recht, dan zeggen wij: dan
...a n s.) Zoo iemand kan ter
...it krijgen! (Applaus.) Wij
...klerikaal of liberaal, als hij
...srecht, maar anders nooit!

...Laren-Blaricum konstateert,
...rst staan voor een verkiezing
...Kiesrecht voor mannen en
...ep onder vrouwen.

soc.-dem. in de Kamer gezeten als nu, dan waren de landarbeiders opgenomen in de ongevallenwet. Iedere soc.-dem. in het Parlement is voor ons ook een stuk invloed meer in het land. Maar als wij de meest brute reaktie versterken, hoe zal het dan gaan met de ambtenarenvrijheid, het onderwijs enz. enz.? De voorstanders der motie hebben geen oog voor de werkelijke verhoudingen. Terwille van het Alg. Kiesrecht spelen zij in de kaart van de ergste tegenstanders daarvan. De motie is dwaas, onverstandig en in strijd met de belangen der S. D. A. P.

De Voorzitter: Troelstra zal een motie voorstellen, waarin de meening van het P. B. is geformuleerd.

Feitsma-Amsterdam II komt ertegen op, dat voor moties tijdens de zittingen handteekeningen worden verzameld.

Troelstra: Mijn eerste konklusie uit het debat is een aangename. Over de grondslagen van den verkiezingsstrijd heerscht groote eenstemmigheid. Men is het oneens over een, praktisch genomen, vrij onbelangrijke zaak. De toelichtingen tot de afwijkende voorstellen naderen elkander meer dan die voorstellen zelf. De persoonlijke punten met Gerhard zal spr. niet verder uitvechten; wij moeten zoeken naar wat ons vereenigt. En gebieken is, dat ook Gerhard bij de verkiezingsaktie het heele strijdprogram wil aanvoeren. Als verkiezingsplatform zou men dus ons heele strijdprogram kunnen nemen. Maar in een verkiezingsstrijd kan men geen soc. hervormingen ter sprake brengen, zonder ze tevens te maken tot inzet van den strijd. Komt men daarna in het Parlement, dan kan men ze niet van zich afschudden. Wij moeten de regeering in verzuim stellen, als zij ze niet tot stand brengt. Maar als wij zelf in de verkiezingen opzettelijk andere hervormingen van het program wegnemen, omdat wij eerst het Alg. Kiesrecht willen, dan staan wij in de Kamer bij onze eischen om soc. hervormingen machteloos; dan wijst men die terecht terug, op grond van onze eigen bewering, dat vóór het Alg. Kiesrecht toch niets kan tot stand komen.

Spr. betwijfelt, of de marxisten het eens zullen zijn met Spiekman's opvatting omtrent de beteekenis van Kamerzetels. Gerhard's beschouwing omtrent de indirekte politieke aktie hoort meer thuis in den Socialistenbond of bij het N. A. S. Wij hebben niet de geringste reden, ons het verwijt van overschatting van het parlementarisme aan te trekken. Wij zeggen tot de arbeiders: mét alg. kiesrecht zullen de zaken beter worden ingericht dan daar zonder, schoon ook nog niet volmaakt. Intusschen pogen wij te krijgen wat te krijgen is, verkeerde wetten als die op het arbeidscontract bestrijden wij tot het uiterste, maar wij willen bevorderen waar wij kunnen iets goeds tot stand te brengen.

De ambtenaren weten wel, dat wij de beste verdedigers zijn van hun rechten. Daarvoor is geen verkiezingsprogram noodig.

De motie voor het kosteloos onderwijs hopen wij in de e. v. 4 jaar grondig in de Kamer te bespreken. Ook daarvoor behoeft het program niet te worden aangevuld. Dijkgraaf overdrijft. Ter Laan en ik hebben in de Kamer Lieftinck's en Rink's, Bos' en Roodhuyzen's zwakheden voldoende opgemerkt, maar dit beteekent nog niet, dat zij heelemaal de openbare school in den steek laten. Bij deze gelegenheid heb ik behoefte, te constateeren, welk een vast richtsnoer voor onze onderwijspolitiek onze groninger motie is. In het buitenland propageert men tegenwoordig de voorstelling, alsof die motie ons geld doet geven aan het confessioneele onderwijs. Daartegenover staat, dat vanaf de aanneming dier motie niemand van ons daarvan heeft gerept. Onze motie stelt de voorwaarden voor dat subsidie vast; maar omdat de kerkelijken voorrechten willen, en niet goed volksonderwijs, hebben wij geen cent subsidie toegestaan. Met ons vergeleken misten de vrijzinnigen de vastheid van standpunt.

Tot Dijkgraaf zegt spr.: maak u niet al te druk over de nationalistische propaganda. Verbeeld u niet, dat de liberale school zooveel beter is dan de clericale. Zoolang de bourgeoisie de macht heeft, maakt zij op haar scholen propaganda voor haar afgoden. Laat men school en staat ontrukken aan de bourgeoisie, dan zullen wij de school bezigen voor andere propaganda, van algemeene solidariteit en respect voor de arbeidersbeweging, voor zoover kinderen daarvoor vatbaar zijn.

Bij het herstemmingsdebat is ter sprake gekomen: wat is onthouding? en: in hoever moet het P. B. vrijheid van handelen hebben?

De motie wil aan het P. B. geen vrijheid, voor geen geval, laten. Zij wil niet de kiezers vrijlaten, maar adviseert hen, thuis te blijven.

Ik meen, dat het P. B. vrij moet zijn om in allerlei nu onvoorziene situaties stelling te kiezen. Wij moeten voor lenigheid van onze taktiek zorgen. Dit maakt het onmogelijk, ons vooraf star vast te anders de anti-klerikalen baloopen, zult gij met uw advies weinig succes hebben. Als u de uitslag overschillig is, houd u dan stil! Gij meent echter, dat vrijlaten ook een keus is. Maar met een onthoudingsadvies is precies hetzelfde het geval. Gij wilt de arbeiders-kiezers bevrijden van de anti-klerikale gezindheid. Dat willen wij allen. Maar dat wordt niet bereikt door een herstemmingsadvies. Daartoe is intensieve propaganda noodig, en is die geslaagd, dan is een onthoudingsadvies voldoende. Onze belgische partij heeft het tweemaal met een onthoudingsadvies geprobeerd, — zonder succes. In 1905 deed Leiden dezelfde ervaring op. Misschien zijn Pannekoek en Van Schie thuis gebleven (g e l a c h), maar verder niemand.

Practisch ligt de kwestie in de gezindheid onzer kiezers. Wij willen het anti-klerikalisme breken. Laat ons de heele campagne daaraan dienstbaar maken, en laat ons de gevolgen beoordeelen op het oogenblik dat wij staan vóór de herstemmingen. Is dan hier of daar een onthoudingsadvies practisch juist, en heeft het kans om opgevolgd te worden, dan kan het P. B. dat overwegen.

Spr. stelt tegenover de motie-Hilversum de volgende:

„Het congres constateert, dat niet de antithese der burgerlijke partijen den politieken strijd beheerscht, maar de maatschappelijke tegenstelling van arbeid en kapitaal en dat het de plicht der partij is voor deze tegenstelling de oogen der arbeiders te openen, opdat zij zich onttrekken aan den invloed der kapitalistisch-gezinde partijen en zich scharen bij de partij van hun eigen klasse, de sociaaldemocratie.

„Het congres draagt het P.B. op, de principieele beteekenis van den a.s. verkiezingsstrijd in een manifest aan de arbeiders uiteen te zetten en daarin het standpunt te ontwikkelen, dat de arbeidersklasse zoowel bij de eerste stemming als bij de herstemming heeft in te nemen, alles in den geest als in de inleiding tot dit onderwerp op het congres is geschied.

„Met name dient daarbij den arbeiders te worden aangeraden zich ook bij de herstemmingen niet te laten leiden door de zucht om hetzij de vrijzinnigen, hetzij de kerkelijke partijen een regeeringsmeerderheid te verschaffen, doch alleen om de economische en politieke verheffing der arbeidersklasse te bevorderen.

„De uitwerking van dit beginsel bij de herstemmingen wordt overgelaten aan het P.B., dat daarbij overleg zal plegen met de andere leidende organen der partij en voor elk bepaald geval met de betrokken afdeelingen, met dien verstande dat in elk geval de stem der partij wordt verleend aan voorstanders van algemeen kiesrecht."

De Voorzitter vraagt, of de afdeelingen, die op het verkiezingsplatform wilden brengen kosteloos onderwijs en vrijheid van ambtenaren, hun voorstel handhaven.

Deze voorstellen worden ingetrokken, onder opmerking van **Dijkgraaf**-Schoonhoven, dat de school aan geen enkele propaganda dienstbaar mag worden gemaakt.

De Voorzitter deelt mede, dat het P. B. niet van plan is vragenlijsten te stellen; men weet voldoende, met welke kandidaten men heeft te doen.

Drees-Den Haag vraagt, wie zullen worden verstaan onder voorstanders van Alg. Kiesrecht.

De Voorzitter: Wat wij verstaan onder Alg. Kiesrecht, staat vast; de kandidaten kunnen wij niet op elk onderdeeltje examineeren. Maar wij houden vast aan de algemeenheid van het kiesrecht.

Troelstra: Het gaat om de vraag, of wij bij de herstemmingen zullen steunen een van de beide burgerlijke kandidaten. Daarbij staat vast, dat wij steunen voorstanders van Alg. Kiesrecht. De maatstaf daarbij is, of wat deze burgerlijke kandidaten als alg. kiesrecht aan den man brengen voor ons nog dien naam kan dragen. Eischen wij ons eigen alg. kiesrecht, dan behoeven wij dit punt niet op te stellen. Dan zijn er buiten ons geen voorstanders van alg. kiesrecht. Stilzwijgend namen wij aan, dat de Vrijz. Dem. Bond en de Lib. Unie voor alg. kiesrecht zijn. Wij zullen echter bestrijden, wie bijv. het toetsingsrecht willen invoeren, de Eerste Kamer versterken e. d., maar niet hen die bederkt vrouwenkiesrecht willen invoeren.

Wibaut-P. B. wijkt hiervan af in zoover, dat hij een voorstander van dameskiesrecht niet wil steunen. (Applaus.)

De **Voorzitter**: Ook voor mij is het dameskiesrecht een nieuwe klasse-eisch der bourgeoisie.

Troelstra: Dan valt de Lib. Unie er buiten!

De **Voorzitter**: De Lib. Unie sluit geen klasse uit, maar wil de ongehuwde vrouw laten kiezen.

Wibaut: Dat is een premie op het huwelijk!

De **Voorzitter**: Neen, een straf op het huwelijk!

Intusschen blijkt uit deze discussie, dat wij verkeerd doen, te diep in een vergadering als deze op onderdeelen in te gaan.

Van der Waerden-Amsterdam V adviseert om uit te spreken dat de voorstanders van het toetsingsrecht en van de versterking der Eerste Kamer niet

Troelstra komt ertegen op, dat bij een kwestie als deze het marxisme wordt gehaald.

Middelburg: Den Haag protesteert ertegen, dat men een partijgenoot een onbelangrijk heertje noemt.

De Partij-secretaris Van Kuijkhof: Als regel moeten onze afdeelingen de leiding hebben. In enkele districten maken de omstandigheden afwijking noodzakelijk; maar in Zaandam is dat niet noodig. Duijs moet dus verklaren, of een niet-aangesloten organisatie deel heeft in de leiding.

Schaper-P. B.: Het P. B. heeft eenstemmig besloten, te Appingedam den toestand te laten gelijk hij is, omdat het desbetreffend voorschrift in ons reglement is gekomen, toen ik reeds 6 jaar zitting had voor Appingedam. Het is wel een ramp dat de toestand zoo is...

Troelstra: Voor de vrijzinnig-democraten!

Schaper: Ben ik na 1901 slapper geworden? De geschiedenis van de tram is van vóór 1901, en toen zat ik voor Veendam. De organisaties die mij stellen zijn voor 98 pCt. zuiver proletarische arbeiders. Zij geven hun tijd en hun geld om mij in de Kamer te brengen. Bovendien: de afd. Westeren den is weggeloopen, als Uithuizen ook den kolder in het hoofd krijgt, is in mijn hee distrikt geen partijafdeeling meer. Ik heb steeds mijn best ervoor gedaan, die werkliedenvereenigingen bij de partij te brengen, maar men kan geen ijzer met handen breken.

De voorzitter: Het P. B. is over de kwestie Appingedam geraadpleegd, maar over de kwestie Zaandam niet. .

Duijs: Ook bij ons is een historisch geworden toestand. Als men ons nu verwijt dat wij aan burgerlijken de leiding geven, mocht dat dan in 1905 wel? (S t e m m e n: Neen! W i b a u t: Wij hebben het nooit geweten.) In het district zijn een aantal afdeelingen, en een aantal volkshiesvereenigingen, die in de praktijk volbloed soc.-dem. zijn. Besluit het congres: die man moet eruit, dan kweekt men noodeloos gekrenktheid. Het woord „onbelangrijk heertje" was niet gericht tegen Brink. Onze redactie bestaat uit 5 man; 4 zijn partij-leden.

De voorzitter: Deze kwestie zal door het P. B. met Zaandam moeten worden opgelost.

Hartog-Zaandam: Onze afdeeling is vóór het voorstel. Wij hebben steeds bezwaar tegen zulke burgerlijke personen. Wij hebben het gevaar geloopen, hem te moeten steunen voor de Prov. Staten.

De voorzitter: Het blijkt, dat de kandidatuur-Duijs is gesteld door onze partij-afdeelingen, en daarna overgenomen door de volkskiesvereenigingen. Is de betrokken redacteur maar een, onder 4 soc.-dem., dan is de zaak van minder beteekenis.

Redaktie „Het Volk".

Vliegen geeft de leiding van het congres over aan Schaper.

De voorstellen 21 (T i l b u r g: stichting van een wetenschappelijk bijblad) en 22 (K r o m m e n i e en A l k m a a r, gratis-verzekering tegen ongelukken) zijn in de huishoudelijke zitting ingetrokken.

Matthijsen-Amsterdam V: „Het Volk" vertoont op pag. 1 te veel het politieke, te weinig het agitatorische gelaat. Spr. wil echter spreken over wat „Het Volk" schreef, niet over de doode S. D. O. V., maar over de agitatie der soc.-dem. in den Bond van Ned. Onderwijzers. De redactie heeft aan die agitatie een trap gegeven. Zij meent, al zegt zij het niet ronduit, dat de klassenstrijd in den Bond niet al te fel moet worden gestreden. Bijna alle soc.-dem. leden van den Bond zijn het daarmee oneens, pogen den Bond te doen deelnemen aan de 1 Mei-beweging. Bij de verdediging daarvan moeten wij den klassenstrijd brengen in den Bond. De afd. Dordt is aangesloten bij den D. B. B. en doet daardoor mee aan de Mei-beweging. Te Amsterdam en Rotterdam stellen wij het elk jaar voor; nu zal men tegen ons aanvoeren wat onze redactie zegt: gij moogt in den vakbond geen specifiek-socialistische dingen brengen. Zoo werpt men ons een knuppel tusschen de beenen. „Het Volk" heeft geen souverein recht, onze vaktaktiek vast te stellen. Nog geldt voor onzen strijd in de vakbeweging de motie-Amsterdam van '98, die een vakactie eischt zoodat het klassebewustzijn wordt opgewekt en de macht der arbeiders tegenover de bezittende klasse wordt versterkt. (Applaus.)

Fortuijn-Amsterdam I-VI: Indien wij geen kritiek voeren tegen de redactie, dan is dat omdat dit een halven ochtend zou kosten. Het spijt ons zeer, dat wij ervan moeten afzien. Wij meenen, dat aan het hoofd van ken geknipt. Rotterdam heeft elke week een heelen brief in de krant.

Sannes-Middelburg: Mijn afdeeling mist in het algemeen in de krant, dat zij te kort schiet waar zij een vereenigingspunt kon zijn van agitatie. Bij de tariefwet-Harte en Kuyper's onderwijswet bleek dit, ook bij Veegens' ziekteverzekeringswet. Dezer dagen is hetzelfde het geval in de landbouw-ongevallenverzekering. Hier komen bovendien de arbeidersbelangen in het geding. Er is een zeer sterke en goed georganiseerde agitatie aan den gang, om de landbouw-ongevallenverzekering geheel in particuliere handen te brengen, wat per se verslechtering zal brengen. De statuten zijn ontworpen door De Kruijff van de Centrale Werkgeversrisicobank en door Lovink, den directeur-generaal van Landbouw. De boeren zetten er zoodanigen spoed achter, dat zij de verzekering nog dezen zomer in werking hopen te laten treden, in de verwachting, dat het wetsontwerp wordt ingetrokken.

De tuinbouwers zijn voorgegaan, de boeren zijn gevolgd. „Het Volk" had scherp stelling moeten nemen; wij hadden dan een aanknoopingspunt onder de landarbeiders kunnen vinden. Spr. dringt erop aan, nog de agitatie te beginnen.

Schaper-P. B.: Er wordt daarnevens een verzekering georganiseerd in verband met de artt. 1638c en d Arbeidscontract. Dit onderdeel is niet afkeurenswaardig.

Van Staveren-Utrecht: Laat men nu eens aantoonen, waarom de gebreken van de krant per se liggen bij de collectiviteit van de redactie, en laat men anders niet elk jaar met dit voorstel komen.

Ter Laan-Rotterdam V: Waar het op aan komt is: voldoet de collectieve redactie aan den eisch: inzicht en leering te geven omtrent wat in binnen- en buitenland voorvalt, en de krant zoo te schrijven, dat niet-leden in de partij worden getrokken? Daarop luidt het antwoord toestemmend. Spr. brengt de redactie daarvoor dank, inzonderheid aan Wibaut voor zijn economische kroniek. Wij stellen voor, een vasten medewerker van „Het Volk" te Rotterdam te plaatsen. Nu gaan de abonné's na enkele weken weer heen. Willen wij de massa te Rotterdam tot abonné maken, dan moeten verschillende Rotterdamsche gebeurtenissen socialistisch worden toegelicht.

Van Eizenga-Amsterdam IX: Laat „Het Volk" zoo mogelijk meer een nieuwsblad worden. Ook dient, als over het arbeidscontract e.d. conflicten voorkomen, de krant daarover artikelen te geven. Wij zijn dankbaar voor de artikelen over staatspensioeneering, maar niet-partijgenooten moeten daarnaast mooie socialistisch-agitatorische artikelen krijgen. Ook in Amsterdam IX is bezwaar gemaakt tegen wat de redactie schreef over onze actie in den Onderwijzersbond. Wij hebben soms het gevoel, alsof wij bij het vervullen onzer vakvereeniging van socialistischen geest, door „Het Volk" en andere partijleiders niet genoeg worden gesteund. In een meer intieme conferentie kregen wij den indruk, dat onze taktiek door onze leiders wordt gedeeld. Maar Troelstra vergeleek de „Tribune"-partij met de S. D. O. V.

Troelstra: Dat is toch mijn schuld niet.

Van Eizenga: Waar blijft zoo de agitatie die wij in onzen vakbond voeren? Waar hebben de onderwijzers zooveel soc.-dem. uit hun vakbond gehaald als wij, en in welke andere ambtenaarsvereeniging is zooveel soc.-dem. geest? Wij verdienen dus niet, dat men op minder aangename wijze schrijft en spreekt over ons optreden. Laat men de zaak eens principieel aan de orde stellen.

Woudenberg-Amsterdam IV is vóór een hoofdredactie, maar alleen, als Troelstra zich daarvoor beschikbaar stelt. Wij zien nog altijd het principieel verschil tusschen een collectieve en een hoofdredactie niet in, maar wij zouden het een groote aanwinst achten, als Troelstra zich beschikbaar stelt. Overigens zijn wij met de houding der redactie tevreden.

Brink-Scheveningen komt er tegen op, dat de redactie bij de kwestie Marx-Gorter-klassemoraal de kwestie-De Visser aanhaalde. Wat zij daarvan schreef, moet de engere geestverwanten der S. D. P. ontstemmen.

Leeuwenburg-Enschedee mist in tal van hoofdartikelen den agitatorischen toon. Als verzachtende omstandigheid gold de toestand in de partij. Onverschillig, of men een collectieve of een hoofdredactie kiest, zullen er bezwaren blijven. Toch kan men de krant aantrekkelijker maken. Troelstra

...ken geknipt. Rotterdam heeft elke week een heelen brief in de krant.

Sannes-Middelburg: Mijn afdeeling mist in het algemeen in de krant, dat zij te kort schiet waar zij een vereenigingspunt kon zijn van agitatie. Bij de tariefwet-Harte en Kuyper's onderwijswet bleek dit, ook bij Veegens' ziekteverzekeringswet. Dezer dagen is hetzelfde het geval in de landbouw-ongevallenverzekering. Hier komen bovendien de arbeidersbelangen in het geding. Er is een zeer sterke en goed georganiseerde agitatie aan den gang, om de landbouw-ongevallenverzekering geheel in particuliere handen te brengen, wat per se verslechtering zal brengen. De statuten zijn ontworpen door De Kruijff van de Centrale Werkgeversrisicobank en door Lovink, den directeur-generaal van Landbouw. De boeren zetten er zoodanigen spoed achter, dat zij de verzekering nog dezen zomer in werking hopen te laten treden, in de verwachting, dat het wetsontwerp wordt ingetrokken.

De tuinbouwers zijn voorgegaan, de boeren zijn gevolgd. „Het Volk" had scherp stelling moeten nemen; wij hadden dan een aanknoopingspunt onder de landarbeiders kunnen vinden. Spr. dringt erop aan, nog de agitatie te beginnen.

Schaper-P. B.: Er wordt daarnevens een verzekering georganiseerd in verband met de artt. 1638c en d Arbeidscontract. Dit onderdeel is niet afkeurenswaardig.

Van Staveren-Utrecht: Laat men nu eens aantoonen, waarom de gebreken van de krant per se liggen bij de collectiviteit van de redactie, en laat men anders niet elk jaar met dit voorstel komen.

Ter Laan-Rotterdam V: Waar het op aan komt is: voldoet de collectieve redactie aan den eisch: inzicht en leering te geven omtrent wat in binnen- en buitenland voorvalt, en de krant zoo te schrijven, dat niet-leden in de partij worden getrokken? Daarop luidt het antwoord toestemmend. Spr. brengt de redactie daarvoor dank, inzonderheid aan Wibaut voor zijn economische kroniek. Wij stellen voor, een vasten medewerker van „Het Volk" te Rotterdam te plaatsen. Nu gaan de abonné's na enkele weken weer heen. Willen wij de massa te Rotterdam tot abonné maken, dan moeten verschillende Rotterdamsche gebeurtenissen socialistisch worden toegelicht.

Van Eizenga-Amsterdam IX: Laat „Het Volk" zoo mogelijk meer een nieuwsblad worden. Ook dient, als over het arbeidscontract e.d. conflicten voorkomen, de krant daarover artikelen te geven. Wij zijn dankbaar voor de artikelen over staatspensioeneering, maar niet-partijgenooten moeten daarnaast mooie socialistisch-agitatorische artikelen krijgen. Ook in Amsterdam IX is bezwaar gemaakt tegen wat de redactie schreef over onze actie in den Onderwijzersbond. Wij hebben soms het gevoel, alsof wij bij het vervullen onzer vakvereeniging van socialistischen geest, door „Het Volk" en andere partijleiders niet genoeg worden gesteund. In een meer intieme conferentie kregen wij den indruk, dat onze taktiek door onze leiders wordt gedeeld. Maar Troelstra vergeleek de „Tribune"-partij met de S. D. O. V.

Troelstra: Dat is toch mijn schuld niet.

Van Eizenga: Waar blijft zoo de agitatie die wij in onzen vakbond voeren? Waar hebben de onderwijzers zooveel soc.-dem. uit hun vakbond gehaald als wij, en in welke andere ambtenaarsvereeniging is zooveel soc.-dem. geest? Wij verdienen dus niet, dat men op minder aangename wijze schrijft en spreekt over ons optreden. Laat men de zaak eens principieel aan de orde stellen.

Woudenberg-Amsterdam IV is vóór een hoofdredactie, maar alleen, als Troelstra zich daarvoor beschikbaar stelt. Wij zien nog altijd het principieel verschil tusschen een collectieve en een hoofdredactie niet in, maar wij zouden het een groote aanwinst achten, als Troelstra zich beschikbaar stelt. Overigens zijn wij met de houding der redactie tevreden.

Brink-Scheveningen komt er tegen op, dat de redactie bij de kwestie Marx-Gorter-klassemoraal de kwestie-De Visser aanhaalde. Wat zij daarvan schreef, moet de engere geestverwanten der S. D. P. ontstemmen.

Leeuwenburg-Enschedee mist in tal van hoofdartikelen den agitatorischen toon. Als verzachtende omstandigheid gold de toestand in de partij. Onverschillig, of men een collectieve of een hoofdredactie kiest, zullen er bezwaren blijven. Toch kan men de krant aantrekkelijker maken. Troelstra

...rtrouwen. Dat men eens ernstig denken over een fluke instruktie.

Keesing-Amsterdam III: Het denkbeeld van Rijswijk, een instructie op pootjes, is ons nieuw, maar niet welkom. Het vinden van een goede oplossing is zeer moeilijk. Meer agitatorische artikelen zijn wenschelijk, maar kunnen niet worden voorgeschreven. „Het Volk" heeft er ook een aantal gehad. Ook hier verlangt de een een sterker wetenschappelijk gehalte, de ander meer nieuws. Financieele bezwaren belemmeren zeker de inwilliging van verschillende eischen.

Wij meenen, dat de bestaande de beste redaktie-vorm is. Kamerlid en hoofdredacteur kan men moeilijk tegelijk zijn. Een hoofdredakteur wordt door zijn positie zelf propagandist en Kamerlid, en is dan voortdurend weg van de kraut. Een groote krant kan een grooten staf van redacteuren vruchtbaar aan het werk zetten: nu zou het hoofdredacteurschap den toestand verslechteren. Een kollectieve redactie verdeelt het werk en draagt gezamenlijk de verantwoordelijkheid.

Een politiek redakteur is hetzelfde, met andere woorden, als een hoofdredakteur.

Rotterdam III verzoekt schriftelijk, nitheemsche woorden te vertalen.

Hierna wordt pauze gehouden.

Vliegen beantwoordt de gemaakte opmerkingen De eerste, dat „Het Volk" te weinig agitatorisch was, ontkent spr. absoluut. Er is ook geen enkel feit genoemd. De politiek hoort toch thuis op de voor-pagina en niet onder de advertenties, en in de politieke artikelen zit het agitatorische ook. Spr. aanvaardt de tegenstelling niet.

De kwestie van de S. D. O. V. is niet juist voorgesteld. Wij schreven daarin speciaal over den strijd, zooals de S. D. O. V. hem voerde in den vakbond. Die manier heb ik altijd afgekeurd, en met mij soc.-dem. onderwijzers als Ossendorp, Van Det e. a. Het georganiseerde optreden van het eene deel van een vakbond om het andere deel te bekampen, op een zeker standpunt te dwingen, heb ik afgekeurd. Het artikel werd geschreven naar aanleiding van een vraag, door De Zeeuw gesteld, en liep volstrekt niet over ons algemeen optreden in de vakbeweging. In den Bond van Ned. Onderwijzers heeft men ten deele te doen met zeer bewuste tegenstanders der soc.-democratie. Die vindt men, afgezien van de anarchisten, in een gewone arbeidersvakvereeniging niet.

In den Bond van Nederlandsche Onderwijzers moeten wij òf samenwerken met de vrijz.-dem. en liberalen, òf wij moeten een eigen soc.-dem. vakvereeniging stichten. Wij willen den Bond geen specifiek-socialistische eischen opdringen, maar, voegde ik er bij, wij mogen ook niet tevreden zijn als de Bond zich niets aantrekt van maatschappelijke zaken. Zoo behoort hij voor Algemeen Kiesrecht te strijden. Niet voor de Mei-beweging; daar hooren vrijz.-dem. en liberalen niet bij!

Matthijsen: Het gaat om de vakorganisatie! (I n s t e m m i n g.)

De **Voorzitter**: Laat ons niet te diep op die kwestie ingaan!

Vliegen: Praktisch staat de zaak zoo: als om de deelname aan de Mei-beweging de Bond zou scheuren, dan moeten wij ervan afzien.

Matthijsen: Van Det en Ossendorp deden precies als wij!

Vliegen: Behalve dat zij geen bond in den Bond wilden.

Bovendien: waarom heeft niemand uwer met ons gepolemiseerd! Dat kon niemand meer schaden.

Fortuijn heeft bewezen, hoe de vrije meeningsuiting in de krant is gehuldigd. Als wij met Wibaut onmiddellijk gingen polemiseeren, hield hij er mee op.

Wibaut: Dan kreeg ik niets dan polemieken!

Vliegen: Fortuijn wil maar één richting in de krant. Dan zou de grief der eenzijdigheid waar worden. Met den redactie-vorm heeft dit alles niets te maken. Het teekenen der artikelen is dwaasheid. Dan wordt de kritiek op het congres een bespreking van de redacteuren, en dan wordt de zucht om van de redactie een eenheid te maken, sterk verzwakt. Dordrecht's klacht over het gemis van een vaste lijn is niet aangetoond met feiten. Van de fransche poststaking zijn de feiten medegedeeld. De lessen eruit te halen, was nog niet taktisch, bij de agitatie tegen het ambtenarenrecht in ons land. De „Humanité" heeft dat ook nog niet gedaan. Wij weten dus nog niet, hoe de fransche partijgenooten als Jaurès en anderen erover denken. Aan de staking zat een sterke anti-politieke kant; wij moeten ze eerst beter kunnen onderkennen. Aan het Buitenland mankeert wel wat. Vroeger maakte ik het, toen vond het algemeen instemming (v r o o l i j k h e i d); wij zullen eraan verbeteren wat wij kunnen, en althans na de verkiezingen de kwestie ernstig onder de oogen zien. Het verknippen van de briefkaart zal wel zijn reden

hebben gehad. Rotterdam moest zeker wat ruimte hebben in de krant; de rotterdamsche brieven bewijzen ons streven in dien geest. Wat Sannes' grieven betreft, deels zijn zij tegen vorige redacties. Over de ziekteverzekering hebben wij behoorlijk geschreven; met de doktersagitatie waren wij het niet eens. Over de landbouwverzekering hadden wij moeten schrijven; maar de plannen zijn nog niet verschenen.

Sannes: Het rapport is verschenen.

Vliegen: Hebt u het?

Sannes: Het is uitgebracht. Het „Handelsblad" had er twee kolommen van.

Vliegen: De landbouwvereeniging heeft het rapport, maar gepubliceerd is het nog niet. Zoodra dat het geval is, zal het worden besproken. Een rotterdamsche redacteur is onder de tegenwoordige omstandigheden onmogelijk. Over het arbeidscontract is genoeg geschreven. De artikelen over staatspensioneering waren zeker ook gericht tot de groote massa. De kwestie-De Visser had misschien niet in het artikel over de moraal moeten staan; van veel belang is dat bezwaar echter niet.

Wij vinden het best, dat Troelstra komt in de redactie, maar niet, dat de politieke leiding van de krant wordt opgedragen aan iemand die elders woont. Met alle kracht komt spr. ertegen op, dat de krant schuld heeft aan de partij-troebelen. Alleen in hoogstnoodzakelijke gevallen hebben wij de partij tegen partijgenooten verdedigd. Zeer ten onrechte maakt men nu achteraf ons tot zondebok.

Wat de instructie op pooten betreft, stuur ons de pootjes, en houd de instructie. Moet de kwestie der ingezonden stukken worden geregeld in een instructie? Wij hebben eenigszins hardhandig een einde gemaakt aan het ingezonden-stukken-stelsel. Daarmede hebben wij zeker den een of den ander ontstemd, maar laat men ons niet straffen met een instructie!

Dat de Vrijz. Dem.. Bond zich heeft vastgelegd op staatspensioneering, is onjuist; maar de algemeene geest van mijn rede en van de artikelenreeks zijn niet tegenstrijdig, alleen al omdat ik gisteren over den Vrijz. Dem. Bond in het geheel niet heb gesproken. Maar laat men niet het gedwongen overnemen van onze eischen door andere partijen kiezersbedrog noemen. Zoo verzwakt men zijn eigen succes. Zonder zelfmoord kan de Lib. Unie thans de staatspensioneering niet meer in den steek laten. (Applaus.)

De **Voorzitter** brengt de redactie een woord van dank en wil het debat sluiten.

Matthijsen: De kwestie van ons optreden in den Onderwijzersbond dient hier te worden uitgemaakt.

De **Voorzitter**: Hier is aan de orde de redactie van „Het Volk." Wilt gij de tactiek in de vakbeweging behandelen, kom dan het volgend jaar met behoorlijke voorstellen.

Schaper geeft de leiding weder over aan Vliegen.

De **Voorzitter** deelt op een vraag van **Zandstra**-Leeuwarden mede, dat in de vacature-Schotting tijdelijk zal worden voorzien, en na de verkiezingen naar een definitieve regeling zal worden gezocht.

De vier in functie zijnde redacteuren worden herbenoemd met alg. stemmen op één na.

Gerhard-Amsterdam I—VI constateert, dat zijn voorstel niet een bepaalden hoofdredacteur aanwijst. Het onderteekenen der artikelen wordt met groote meerderheid verworpen. Het voorstel-Enschedé (Troelstra politiek redacteur) wordt ingetrokken, evenzeer het voorstel-Rotterdam V. Een voorstel-Dokkum, dat een artikelenreeks wenscht tot uiteenzetting van het program, wordt beschouwd als wensch.

Buijs-Zaandam vraagt, of het nieuwe weekblad ruimte zal geven voor polemiek ook van revisionisten, of dat die in „Het Volk" plaats moeten zoeken..

Van der Waerden-Amsterdam V acht deze vraag beantwoord door voorlezing van den brief Wibaut-Roland Holst.

De **Voorzitter**: Die brief is volmaakt eensluidend met wat mevr. Holst verklaarde op het Deventer congres.

Schaper-P. B.: Troelstra heeft een artikel geschreven over de taak van het nieuwe weekblad. Toen is ons gevraagd, hoe wij daarover dachten. Wij hebben toen eenvoudig ons beroepen op de verklaring van mevr. Holst te Deventer, en dat bevestigd.

Van der Waerden: Het is toch beschouwd als een nadere uitlegging.

Wibaut: Te Deventer hebben wij verklaard: het weekblad zal zijn een orgaan voor het marxisme, met een zelfstandige redactie, die overlegt met de redactie van „Het Volk", maar die in beginselkwesties of op punten van belang zelfstandig beslist, alleen aan het congres verantwoordelijk. Troelstra echter schreef in „Het Volk" een artikel, dat bij sommigen de meening vestigde, niet bij mij, dat het weekblad de plaats zou zijn voor beschouwingen van revisionisme en neo-marxisme. Ook mevr. Holst meende dat; daarom hebben wij het P.B. gevraagd: wat is uw opvatting? Het P. B. bevestigde onze Deventer verklaring.

worden dat hij niet al te zeer met werk wordt overladen.

De **Partijsecretaris**-Van Kuijkhof licht de begrooting toe. Verschillende posten zijn verlaagd, in verband met de raming voor het partijfonds. Een aantal afdeelingen met vrij aanzienlijke inkomsten behoorde meer in dat fonds bij te dragen. De financieele nadeelen van de uittreding der S. D. P.-leden zullen ongetwijfeld dit jaar nog worden ingehaald; aan salarissen is een f500 te veel geraamd; dit is niet genoeg om een volledig gesalarieerd propagandist te Tilburg aan te stellen. Maar Zeeland moet met 1 Juli een nieuwen propagandist hebben. De f 600, daarvoor ons toegelegd, wordt nu verdeeld tusschen de „Baanbreker" en het gewest Zeeland. In het vervolg zullen wij echter geen voorwaarde meer kunnen accepteeren als men ons geld wil geven. Van de f 500 zal dus hoogstens f 300 overblijven; het P. B. wil die besteden voor een propagandist in Groningen; laat men dus verder geen onmogelijke voorstellen aannemen. De post van f 400 voor meubilair is dit jaar zeer noodig, wij hebben een brandkast noodig, niet voor de centen, maar voor belangrijke partijpapieren.

Duijs-Zaandam vraagt, althans nog f 50 subsidie te mogen houden.

De Voorzitter: Zaandam heeft eerst f 300, toen f 200, daarna f 100 gehad; nu houdt het op. Een streek als Zaandam, gelegen midden in het land en met een krachtige arbeidersbevolking, moet zichzelf leeren redden. Wij verdienden een woord van dank voor onze hulp; men behoorde ons geld te sturen.

Van der Veen-Tilburg wijst op het plotseling vertrek van Muller en den moeilijken strijd in Brabant; het meent, op eenige hulp te mogen rekenen.

De Voorzitter: Wij zijn met onze propagandisten in Tilburg zeer ongelukkig geweest, en zullen daar geen nieuwen man brengen, voor de afdeeling zelf een eind maakt aan haar veelvuldige kleine onderlinge twisten. Zij moest beter haar verantwoordelijkheid begrijpen, en alleen naar buiten slaan, anders kan een propapandist er toch niet vruchtbaar werken.

De begrooting, met f 10200 aan uitgaven en inkomsten, wordt bij acclamatie onveranderd goedgekeurd.

De **Partijsecretaris** bespreekt de voorstellen aangaande de contributie-regeling. Het P. B. wenscht een gelijksoortige regeling in de gezamenlijke afdeelingen. Onze belasting-eischen tegenover den Staat in de contributieregeling te brengen, en dan nog verslecht, is idioot, leidt tot dwaasheden. Een afdeeling als Laren-Blaricum zou door een progressie zeer rijk worden, zonder veel klassenstrijd te kunnen voeren. Er is een afdeeling, die dientengevolge overging tot allerlei malle dingen. Van gratis werk is dan geen sprake, er komen convocaties op geschept papier, en vertrekt de rijkaard, dan ligt de afdeeling. Schiedam had een contributie-regeling, nog fijner dan Lindeman's parabool (**Lindeman**: Dat kan niet!), maar zij maakte ten slotte voor gegoeden het partijlidmaatschap onmogelijk. Laat men 20 ct. per week als maximum stellen, en als minimum bijv. 1/3 daarvan. Te Amsterdam betaalt men 7, 10 en 15 ct., naar eigen aangifte. Daarbij komt geen fraude voor. Maar voor een progressieve contributie moet men ambtshalve aanslag hebben, en billijkheidshalve ook aftrek voor kinderen. Wat Haarlem meent, kan de partij niet nakomen. De afdeelingen zouden mij e... staat van de aanslagen moeten zenden en van wat daarop is gestort, en ik zou die moeten controleeren.

Delft heeft een contributie met hoogere wiskunde; stuur die naar Wijnaldum! (Vroolijkheid.) Laat men eens bedenken, hoe moeilijk het nu reeds is, elk kwartaal een opgaaf van de leden te krijgen. Men houde de afdracht van 1 ct. per lid, en stenne daarbij het partijfonds. Als Schiedam, Haarlem, Den Haag, Delft wat minder kontributie heffen, dan krijgt het partijfonds meer bijdragen. Waar de contributie progressief is, zijn die bijdragen niets of zoo goed als niets. Wil men het voorstel niet gelijk ik aangaf, dan zullen wij de financiën sterk moeten centraliseeren, zoodat het P. B. alles krijgt. Het P. B. stelt dus voor, de contributie naar het inkomen te bepalen, met als maximum 20 ct. en zoo, dat het niet hooger is dan 3-maal het minimum.

De **Voorzitter** wijst er nog op, dat men niet moet worden gedwongen, om voor het afdeelingsbestuur zijn financieele omstandigheden uiteen te zetten.

Van Wijhe-Drachten: Wij hebben in Friesland afdeelingen met 5 ct. contributie per maand.

Schaper: Dat is een schandaal!

Van Wijhe: Dat is een gevolg hiervan, dat menige arbeider in Friesland geen f 4 gemiddeld per week verdient. Laat men bepalen, dat het maximum mag stijgen tot 6 maal het minimum. Anders gaat het meerdere naar de partijkas, en liggen onze afdeelingen tegen den grond.

Van Leeuwen-Schiedam verklaart dat in zijn

P. B. verwezen. Hetzelfde geschiedt met de voorstellen betreffende den broehurenhandel; alleen wordt een uitzondering gemaakt met de afkeuring, dit Amsterdam I—VI aan het P.B. wil geven, voor de uitgave van Vliegen's Klanken van Strijd.

Fortuijn-A'dam I—VI trekt wegens tijdgebrek voor een behoorlijke behandeling het voorstel in.

Wibaut-P. B. verdedigt de overwegingen die het Dag. Best. (waarvan spr. destijds nog geen lid was) leidden tot deze publikatie, overwegingen van propagandistischen en financieelen aard.

De Voorzitter: Moet nu dit voorstel het volgend jaar worden behandeld?

Schaper verzoekt, het in stemming te brengen.

Utrecht neemt het over. Het wordt verworpen met algemeene stemmen, uitgezonderd die van Amsterdam I-VI. (Vroolijkheid.)

De Voorzitter: Wij kunnen ook de voorstellen omtrent de jongeliedenorganisatie nog afhandelen. Toen „De Zaaier" er eenmaal was, wilden wij ons bij haar bestaan neerleggen, mits zij bleef wat zij heet: een jongeliedenorganisatie. Het feit alleen, dat thans „De Zaaier" beraadslaagt over de vraag, wie de beste internationale taktiek volgt, de S. D. A. P. of de S. D. P., bewijst het verkeerde van haar tegenwoordigen toestand. De duitsche partij heeft een goed voorbeeld gegeven, Utrecht stelt voor, dit na te volgen, en aan het P. B. opdracht te geven, in dien zin de noodige maatregelen te treffen. Aldus wordt besloten.

Mevr. **De Wit**-Schiedam verdedigt het voorstel Amsterdam V, om aan de propagandisten naast hun eigen een gratis exemplaar van „Het Volk" te geven.

De Voorzitter: Dit kost ons jaarlijks f 100. Laten de afdeelingen en federaties voor zulk een gratis exemplaar zorgen. Daarbij komt, dat het P. B. onmogelijk kan beslissen, wie een blad verdient, wie niet.

Mevr. **De Wit**: Bij elken agent blijven eenige nummers doelloos liggen. Laat men aan de afdeelingen daarover de beschikking geven.

De Voorzitter: Dat zou ons abonnee's kosten, en het geeft ook niet de zekerheid dat men geregeld een exemplaar krijgt. Wij hebben een aantal knip-exemplaren moeten inhouden.

Het voorstel wordt verworpen.

Het voorstel inzake de vrouwenclubs wordt verdaagd.

Geerts-St. Anna-Parochie: Op het kongres is het laatste nummer van „de Gemeente" verspreid, waarin ons voorstel tot grondaankoop uitvoerig wordt bestreden. De indruk wordt gevestigd, alsof ons doel is, kleine boertjes te scheppen. Wij bedoelen echter allereerst, den grond aan de gemeente te brengen. Zagen wij kans, hem direct in gemeente-exploitatie te nemen, dan hadden wij dat gedaan. Daarvoor is echter de tijd nog niet gekomen. Maar in Friesland dient allereerst de grondkwestie naar voren te komen. Spr. vraagt de aandacht voor het antwoord, dat hij aan de „Gemeente" zal zenden.

Wibaut-P.B.: De indruk die is gevestigd, wordt gewekt niet door mijn artikel, maar door de toelichting van het voorstel door onze bildtsche raadsleden. Wordt die ingetrokken, dan vervalt elk bezwaar.

De Voorzitter: Wij hebben in ons congres veel meer afgehandeld dan in de laatste jaren. Wij kunnen tevreden zijn. Eindelijk hebben wij hier, over welke vraagstukken ook, vriend- en partijgenootschappelijk gediscussieerd. Als wij dus maar willen, is het ons best mogelijk, kameraadschappelijk samen te werken. Het congres heeft aan de bourgeoisie geen stof geleverd om te juichen over onze verdeeldheid. Men heeft daarop gehoopt voor de verkiezingen. Men heeft zich verheugd in onze dreigende verzwakking. Integendeel: wij zijn gegroeid, en zullen zorgen, te blijven groeien. (Applaus.) Wij zullen in de volgende maanden krachtiger werken dan ooit, in elken hoek van het land de blijde boodschap van de bevrijding der arbeidersklasse brengen. Wij zullen de arbeiders sleepen in onze partij! (Appl.)

Spr. dankt de Rotterdammers voor hun ontvangst, den internat. secretaris, die zijn belangstelling toonde, door te blijven tot het einde. Wij hopen, dat hij naar huis gaat in de overtuiging, dat wij goede strijders zijn van de Internationale.

Leve de Sociaaldemocratie! (Luid applaus.)

Het congres gaat uiteen onder het zingen van de Internationale.

Arbeiders in het Bakkersbedrijf.

In de met groen en banieren versierde bovenzaal van café „Belvédère" te Rotterdam hield op de beide Paaschdagen de Bond van Arbeiders in het Bakkers-, Chocolade- en Suikerbewerkersbedrijf zijn 14e jaarvergadering. Alle afdeelingen waren vertegenwoordigd.

Eerste dag.

in die richting zal vervullen. Het lijkt niet waarschijnlijk, dat nog in deze wetgevingsperiode, die over eenige maanden afloopt, de kwestie in het parlement tot afdoening komt. Maar spr. heeft reden om aan te nemen, dat het nog niet ganseh onmogelijk is.

Warme woorden sprak spr. over de flinke houding der stakers te Alkmaar en sloot met een hartige opwekking om met alle energie te werken voor groot-making van den bond.

Jaarverslagen.

De voorzitter stelde de jaarverslagen aan de orde. Zij waren in druk rondgedeeld: een brochure van 30 pagina's. In het verslag van den bondssecretaris J. Goudsmit wordt van den toestand van den bond aldus gesproken: „Gegroeid zijn wij in niet onbelangrijke mate. Onze verwachtingen te dien opzichte zijn echter niet geheel en al bevredigd." Men was teleurgesteld, doordat na de fusie met den bond van chocolade- en suikerwerkers de helft van de leden van dien bond weg liep. Sinds de reorganisatie van 1907 was de loop van het ledental aldus: 1 Juli 1907: 742 leden; 31 Maart 1908: 993 leden; 31 December 1908: 1360 leden; 1 April 1909: **1500** leden.

Het vakblad werd vergroot. Er zijn 2 gesalarieerde hoofdbestuurders: Te Boekhorst en Goudsmit. De bond heeft ook een eigen bureau: le Jan v. d. Heijdenstraat 116, Amsterdam. Hij is aangesloten bij het N. V. V. en het Internationale Bakkerssecretariaat.

Omtrent den boycot-Jamin heet het:

„Deze boycot, die het vorige jaar zoo krachtig was ingezet, werd nog slechts voor een klein gedeelte van dit jaar gevoerd. Geruimen tijd reeds is de actie door gebrek aan middelen verflauwd. Waarschijnlijk zal, mede door de felle acties en agitaties waarin de Nederlandsche vakbeweging betrokken is, deze boycot geen kans meer van slagen hebben en daarom opgeheven worden."

De invoering van het Arbeidscontract heeft heel wat werk en actie gegeven.

Uit het verslag van den vakblad-redacteur Te Boekhorst blijkt, dat de oplage van „de Bode" thans 2000 is; voor 10 jaar was zij nog maar 650

Het verslag van den bondspenningmeester M. de Groot loopt over f 9331.07. Aan contributie is f 7434.07½ ontvangen. Er is een saldo van f 828.30.

Over al deze verslagen werd min of meer uitvoerig gesproken. Het algemeen beleid van het hoofdbestuur vond algemeen goedkeuring en waardeering. Over verschillende onderdeelen bleek eenig verschil van meening. Het slot was, dat de verslagen met algemeene stemmen werden goedgekeurd. Als gevolg van de discussies was door Rotterdam voorgesteld bij het nog bestaande comité voor den boycot-Jamin aan te dringen den boycot weer intensief te propageeren. Dat werd evenwel met groote meerderheid van stemmen verworpen.

Den scheidenden bondspenningmeester werd door den voorzitter een toegejuicht woord van dank toegevoegd. De tegenwoordige redacteur van „De Bode", J. P. Te Boekhorst, werd bij acclamatie herbenoemd. Daarna ging de pauze in.

Des middags had allereerst een huishoudelijke zitting plaats. Na heropening der openbare vergadering kwamen de voorstellen, door hoofdbestuur en afdeelingen op den

beschrijvingabrief

geplaatst, in behandeling. De voorstellen zoowel als de besprekingen droegen in hoofdzaak een intern karakter. Breedvoerige vermelding zou hier dus niet op haar plaats zijn. Het meer algemeene worde meedegedeeld.

Aangenomen werd een voorstel van het hoofdbestuur om voortaan het hoofdbestuur te doen bestaan uit 9 in plaats van 7 leden: 6 dagelijksche betuurders en 3 verspreide leden. De zetel van het Dagelijksch Bestuur werd weer te Amsterdam gevestigd. Voor de verspreide leden werden Rotterdam, Den Haag en Enschedee aangewezen. Bij de verkiezing van het dagelijksch bestuur werden gekozen: Te Boekhorst Vermeulen, Kurk en Roeg.

Een voorstel van het hoofdbestuur en de afdeeling Amsterdam om inplaats van ½ der contributie, ¾ door de afdeelingen aan de bondskas te doen afdragen, werd na warme discussie met 23 tegen 18 stemmen aangenomen. De voorstanders wezen er op, dat de centralisatie ook moet worden doorgevoerd wat de financiën betreft. Er kan met gecentraliseerde geldmiddelen veel meer worden gedaan en bereikt.

Nadat dit belangrijk besluit onder applaus was genomen, werd het congres verdaagd.

Gemengd Nieuws.

Overreden. Te Meppel is gisteren een kind van twee jaar van den heer L. de J., van Zwolle, door een hollend paard overreden. De kleine was onmiddellijk dood. Een zekere K. W., die het kind wilde

partijen kiezersbedrog noemen. 200 verzwakt men zijn eigen succes. Zonder zelfmoord kan de Lib. Unie thans de staatspensioneering niet meer in den steek laten. (Applaus.)

De **Voorzitter** brengt de redactie een woord van dank en wil het debat sluiten.

Matthijsen: De kwestie van ons optreden in den Onderwijzersbond dient hier te worden uitgemaakt.

De **Voorzitter**: Hier is aan de orde de redactie van „Het Volk." Wilt gij de tactiek in de vakbeweging behandelen, kom dan het volgend jaar met behoorlijke voorstellen.

Schaper geeft de leiding weder over aan Vliegen.

De **Voorzitter** deelt op een vraag van **Zandstra**-Leeuwarden mede, dat in de vacature-Schotting tijdelijk zal worden voorzien, en na de verkiezingen naar een definitieve regeling zal worden gezocht.

De vier in functie zijnde redacteuren worden herbenoemd met alg. stemmen op één na.

Gerhard-Amsterdam I—VI constateert, dat zijn voorstel niet een bepaalden hoofdredacteur aanwijst. Het onderteekenen der artikelen wordt met groote meerderheid verworpen. Het voorstel-Enschedé (Troelstra politiek redacteur) wordt ingetrokken, evenzeer het voorstel-Rotterdam V. Een voorstel-Dokkum, dat een artikelenreeks wenscht tot uiteenzetting van het program, wordt beschouwd als wensch.

Duijs-Zaandam vraagt, of het nieuwe weekblad ruimte zal geven voor polemiek ook van revisionisten, of dat die in „Het Volk" plaats moeten zoeken.

Van der Waerden-Amsterdam V acht deze vraag beantwoord door voorlezing van den brief Wibaut-Roland Holst.

De **Voorzitter**: Die brief is volmaakt eensluidend met wat mevr. Holst verklaarde op het Deventer congres.

Schaper-P. B.: Troelstra heeft een artikel geschreven over de taak van het nieuwe weekblad. Toen is ons gevraagd, hoe wij daarover dachten. Wij hebben toen eenvoudig ons beroepen op de verklaring van mevr. Holst te Deventer, en dat bevestigd.

Van der Waerden: Het is toch beschouwd als een nadere uitlegging.

Wibaut: Te Deventer hebben wij verklaard: het weekblad zal zijn een orgaan voor het marxisme, met een zelfstandige redactie, die overlegt met de redactie van „Het Volk", maar die in beginselkwesties of op punten van belang zelfstandig beslist, alleen aan het congres verantwoordelijk. Troelstra echter schreef in „Het Volk" een artikel, dat bij sommigen de meening vestigde, niet bij mij, dat het weekblad de plaats zou zijn voor beschouwingen van revisionisme en neo-marxisme. Ook mevr. Holst meende dat; daarom hebben wij het P.B. gevraagd: wat is uw opvatting? Het P.B. bevestigde onze Deventer verklaring.

Het eerste nummer zal deze week verschijnen. Wij hebben met de „Volk"-redaktie vergaderd; er was geen verschil van meening in dit opzicht, dat het weekblad het orgaan is van het marxisme. Voor polemieken over en weer is het blaadje te klein. Korte rektifikaties worden opgenomen; het blad zal geven wat ten opzichte van theorie, praktijk en taktiek is de marxistische opvatting.

Troelstra: Ik heb niet willen sturen naar afwijking van de Deventer verklaring; ik heb alleen uiteengezet, hoe in ontwikkelingsvereenigingen theoretische propaganda moet worden gemaakt. Nu hoor ik, dat Wibaut geen polemiek wenscht in het weekblad. Ik kan mij echter niet voorstellen, dat wanneer er kritisch wordt opgetreden, de aangevallene geen gelegenheid zou krijgen voor zakelijke beantwoording. Ik behoud mij als partijgenoot het recht van zakelijke beantwoording in hetzelfde weekblad voor. (Applaus.)

Schaper-P. B.: Wij moeten vooral nadruk leggen op mevr. Holst's verklaring, dat de kwestie er een is minder van taktiek dan van takt. Wij moeten eens afzien. Ik stel mij niet voor, dat de dialektische methode nu zoo wordt toegepast, dat wij worden uitgesloten. Wij moeten echter dit kleine orgaan niet overstroomen met emmers polemiek. Men moet eens zien, ook hoe in overleg met de „Volk"-redaktie de zaak zal loopen.

Wibaut-P.B.: Met de „Volk"-redactie zijn wij het al eens geworden, dat zij zelf met ons kan polemiseeren. Maar een aangevallene zal door ons niet worden verhinderd om zich zakelijk te verdedigen. Maar ik wil hopen, dat men rekening zal houden met onze geringe ruimte. (Applaus.)

Financiën.

Het Financieel Verslag wordt goedgekeurd, en de penningmeester onder dankbetuiging en applaus gedechargeerd.

Den Exter-Amsterdam IX brengt den partijsecretaris dank voor zijn steeds aanwassenden arbeid, en dringt erop aan, dat ervoor zal gezorgd inkomsten, wordt bij acclamatie onveranderd goedgekeurd.

De **Partijsecretaris** bespreekt de voorstellen aangaande de contributie-regeling. Het P. B. wenscht een gelijksoortige regeling in de gezamenlijke afdeelingen. Onze belasting-eischen tegenover den Staat in de contributieregeling te brengen, en dan nog verslecht, is idioot, leidt tot dwaasheden. Een afdeeling als Laren-Blaricum zou door een progressie zeer rijk worden, zonder veel klassenstrijd te kunnen voeren. Er is een afdeeling, die dientengevolge overging tot allerlei malle dingen. Van gratis werk is dan geen sprake, er komen convocaties op geschept papier, en vertrekt de rijkaard, dan ligt de afdeeling. Schiedam had een contributie-regeling, nog fijner dan Lindeman's parabool (**Lindeman**: Dat kan niet!), maar zij maakte ten slotte voor gegoeden het partijlidmaatschap onmogelijk. Laat men 20 ct. per week als maximum stellen, en als minimum bijv. 1/3 daarvan. Te Amsterdam betaalt men 7, 10 en 15 ct., naar eigen aangifte. Daarbij komt geen fraude voor. Maar voor een progressieve contributie moet men ambtshalve aanslag hebben, en billijkheidshalve ook aftrek voor kinderen. Wat Haarlem meent, kan de partij niet nakomen. De afdeelingen zouden mij een staat van de aanslagen moeten zenden en van wat daarop is gestort, en ik zou die moeten controleeren.

Delft heeft een contributie met hoogere wiskunde; stuur die naar Wijnaldum! (Vroolijkheid.) Laat men eens bedenken, hoe moeilijk het nu reeds is, elk kwartaal een opgaaf van de leden te krijgen. Men houde de afdracht van 1 ct. per lid, en stenne daarbij het partijfonds. Als Schiedam, Haarlem, Den Haag, Delft wat minder kontributie heffen, dan krijgt het partijfonds meer bijdragen. Waar de contributie progressief is, zijn die bijdragen niets of zoo goed als niets. Wil men het voorstel niet gelijk ik aangat, dan zullen wij de financiën sterk moeten centraliseeren, zoodat het P. B. alles krijgt. Het P. B. stelt dus voor, de contributie naar het inkomen te bepalen, met als maximum 20 ct. en zoo, dat het niet hooger is dan 3-maal het minimum.

De **Voorzitter** wijst er nog op, dat men niet moet worden gedwongen, om voor het afdeelingsbestuur zijn financieele omstandigheden uiteen te zetten.

Van Wijhe-Drachten: Wij hebben in Friesland afdeelingen met 5 ct. contributie per maand.

Schaper: Dat is een schandaal!

Van Wijhe: Dat is een gevolg hiervan, dat menige arbeider in Friesland geen f 4 gemiddeld per week verdient. Laat men bepalen, dat het maximum mag stijgen tot 6 maal het minimum. Anders gaat het meerdere naar de partijkas, en liggen onze afdeelingen tegen den grond.

Van Leeuwen-Schiedam verklaart, dat in zijn afdeeling voor het partijfonds niets is gedaan, niet om de contributie, maar door gebrek aan krachten. De hooge contributie weerhoudt nu velen van toetreding; vandaar de noodzakelijkheid van een progressieve contributie. Schiedam wilde niet hooger gaan dan f 0.87½ per maand voor de meest gegoeden. Laat men een progressieve regeling ook voor de contributie voor de partijkas maken! In den Bond van Ned. Onderwijzers gaat dat heel goed.

Van der Waerden-Amsterdam V en **Zandstra**-Leeuwarden stellen voor, het maximum te verhoogen, en te brengen op 30 ct. Dit wordt verworpen; het voorstel-P. B. wordt aangenomen.

De **Voorzitter**: De afd. Helder, die een andere regeling der kongreskosten heeft voorgesteld, is als protest tegen de geldende regeling weggebleven. Daartegen dient ernstig geprotesteerd. (Applaus.)

Wij stellen voor, de punten omtrent de propagandisten te verwijzen naar het P. B. In Groningen en noordelijk Drenthe is een propagandist zeer noodig, maar de betrokken afdeelingen moeten meehelpen.

Onderdijk-Middelburg betoogt de onbillijkheid van de afdracht aan de partijkas van 1 ct. voor vrouwen, die aan de afdeeling maar de halve kontributie betalen. Een voorstel van de afd. Gouda in zijn geest wordt met alg. stemmen op 1 na verworpen.

Smit-Eindhoven wijst op de noodzakelijkheid van de aanstelling van een propagandist in Brabant. De betrokken organisaties willen pogen, ook zelf wat bij te dragen.

De Voorzitter: Te Eindhoven is een bloeiende coöperatie die niets doet. Wij subsidieeren nog het blad. Een vollen propagandist kunnen wij niet betalen. Zoodra N. Brabant stevig wil meewerken, zullen wij ook ons best doen. Als voorbeeld stelt spr. de maastrichtsche partijgenooten, die zelf hun propagandist betalen. Hij brengt hulde aan hun ijver van den laatsten tijd. (Applaus.)

De propagandisten-kwesties worden naar het

Van Wijhe-Drachten: Wij hebben in Friesland afdeelingen met 5 ct. contributie per maand.

Schaper: Dat is een schandaal!

Van Wijhe: Dat is een gevolg hiervan, dat menige arbeider in Friesland geen f 4 gemiddeld per week verdient. Laat men bepalen, dat het maximum mag stijgen tot 6 maal het minimum. Anders gaat het meerdere naar de partijkas, en liggen onze afdeelingen tegen den grond.

Van Leeuwen-Schiedam verklaart, dat in zijn afdeeling voor het partijfonds niets is gedaan, niet om de contributie, maar door gebrek aan krachten. De hooge contributie weerhoudt nu velen van toetreding; vandaar de noodzakelijkheid van een progressieve contributie. Schiedam wilde niet hooger gaan dan f 0.87½ per maand voor de meest gegoeden. Laat men een progressieve regeling ook voor de contributie voor de partijkas maken! In den Bond van Ned. Onderwijzers gaat dat heel goed.

Van der Waerden-Amsterdam V en **Zandstra**-Leeuwarden stellen voor, het maximum te verhoogen, en te brengen op 30 ct. Dit wordt verworpen; het voorstel-P. B. wordt aangenomen.

De **Voorzitter**: De afd. Helder, die een andere regeling der kongreskosten heeft voorgesteld, is als protest tegen de geldende regeling weggebleven. Daartegen dient ernstig geprotesteerd. (Applaus.)

Wij stellen voor, de punten omtrent de propagandisten te verwijzen naar het P. B. In Groningen en noordelijk Drenthe is een propagandist zeer noodig, maar de betrokken afdeelingen moeten meehelpen.

Onderdijk-Middelburg betoogt de onbillijkheid van de afdracht aan de partijkas van 1 ct. voor vrouwen, die aan de afdeeling maar de halve kontributie betalen. Een voorstel van de afd. Gouda in zijn geest wordt met alg. stemmen op 1 na verworpen.

Smit-Eindhoven wijst op de noodzakelijkheid van de aanstelling van een propagandist in Brabant. De betrokken organisaties willen pogen, ook zelf wat bij te dragen.

De Voorzitter: Te Eindhoven is een bloeiende coöperatie die niets doet. Wij subsidieeren nog het blad. Een vollen propagandist kunnen wij niet betalen. Zoodra N. Brabant stevig wil meewerken, zullen wij ook ons best doen. Als voorbeeld stelt spr. de maastrichtsche partijgenooten, die zelf hun propagandist betalen. Hij brengt hulde aan hun ijver van den laatsten tijd. (Applaus.)

De propagandisten-kwesties worden naar het

Het voorstel inzake de vrouwenclubs wordt vervaagd.

Geerts-St. Anna-Parochie: Op het kongres is het laatste nummer van „de Gemeente" verspreid, waarin ons voorstel tot grondaankoop uitvoerig wordt bestreden. De indruk wordt gevestigd, alsof ons doel is, kleine boertjes te scheppen. Wij bedoelen echter allereerst, den grond aan de gemeente te brengen. Zagen wij kans, hem direct in gemeente-exploitatie te nemen, dan hadden wij dat gedaan. Daarvoor is echter de tijd nog niet gekomen. Maar in Friesland dient allereerst de grondkwestie naar voren te komen. Spr. vraagt de aandacht voor het antwoord, dat hij aan de „Gemeente" zal zenden.

Wibaut-P.B.: De indruk die is gevestigd, wordt gewekt niet door mijn artikel, maar door de toelichting van het voorstel door onze bildtsche raadsleden. Wordt die ingetrokken, dan vervalt elk bezwaar.

De Voorzitter: Wij hebben in ons congres veel meer afgehandeld dan in de laatste jaren. Wij kunnen tevreden zijn. Eindelijk hebben wij hier, over welke vraagstukken ook, vriend- en strijdgenootschappelijk gediscussieerd. Als wij dus maar willen, is het ons best mogelijk, kameraadschappelijk samen te werken. Het congres heeft aan de bourgeoisie geen stof geleverd om te juichen over onze verdeeldheid. Men heeft daarop gehoopt voor de verkiezingen. Men heeft zich verheugd in onze dreigende verzwakking. Integendeel: wij zijn gegroeid, en zullen zorgen, te blijven groeien. (Applaus.) Wij zullen in de volgende maanden krachtiger werken dan ooit, in elken hoek van het land de blijde boodschap van de bevrijding der arbeidersklasse brengen. Wij zullen de arbeiders sleepen in onze partij! (Appl.)

Spr. dankt de Rotterdammers voor hun ontvangst, den internat. secretaris, die zijn belangstelling toonde, door te blijven tot het einde. Wij hopen, dat hij naar huis gaat in de overtuiging, dat wij goede strijders zijn van de Internationale.

Leve de Sociaaldemocratie! (Luid applaus.)

Het congres gaat uiteen onder het zingen van de Internationale.

Arbeiders in het Bakkersbedrijf.

In de met groen en banieren versierde bovenzaal van café „Belvédère" te Rotterdam hield op de beide Paaschdagen de Bond van Arbeiders in het Bakkers-, Chocolade- en Suikerbewerkersbedrijf zijn 14e jaarvergadering. Alle afdeelingen waren vertegenwoordigd.

Eerste dag.

De opening.

De bondsvoorzitter Te Boekhorst opende met een korte toespraak, waarin hij constateerde, dat de fusie met de chocolade- en suikerwerkers niet zooveel voordeel had gebracht als men aanvankelijk hoopte. Dat de bond desondanks flink is vooruitgegaan, is te danken aan het flinke optreden van allen die daartoe waren aangewezen.

De bond heeft in het afgeloopen jaar met veel vuur deelgenomen aan de algemeene arbeidersbeweging. Hij deed o. a. mede aan de kiesrechtmeeting en de betooging voor den 10-urendag. Die laatste beweging heeft kort geleden een mooi resultaat gehad, door aanneming der bekende motie in de Tweede Kamer. Weliswaar is de aangenomen motie van de hand des heeren Aalberse, maar het is voor ieder duidelijk, dat zij een vrucht is van de actie van S. D. A. P. en N. V. V. en van het kranig optreden van Schaper in het parlement.

Met medewerking van den bond is een ander belangrijk stuk werk tot stand gekomen: het collectief contract met den Bond van Arbeiderscoöperaties. Hopelijk zal daardoor de vaak onverkwikkelijke strijd tusschen den bond en sommige coöperaties tot een goed einde zijn gebracht. Spr. ging dan in bijzonderheden den toestand der afdeelingen na. Zij gaan bijna zonder uitzondering vooruit, ondanks zij vaak fel te strijden hebben tegen vijanden van allerlei aard. Vooral geldt dat voor Rotterdam en Amsterdam. Vreugdevol is het, dat de bond ook in het donkere zuiden des lands vasten voet krijgt. In Maastricht bestaat thans een afdeeling. Spr. heette den afgevaardigde uit die stad, waar thans de klassenstrijd fel oplaait, van harte welkom.

De bond telt thans 1500 leden, dat is 538 meer dan verleden jaar. Het aantal afdeelingen is gestegen van 18 op 26.

De bond blijft alle aandacht schenken aan de zaak der afschaffing van den nachtarbeid. Wij wachten er nu op, dat minister Talma zijn belofte

Over al deze verslagen werd min of meer uitvoerig gesproken. Het algemeen beleid van het hoofdbestuur vond algemeen goedkeuring en waardeering. Over verschillende onderdeelen bleek eenig verschil van meening. Het slot was, dat de verslagen met algemeene stemmen werden goedgekeurd. Als gevolg van de discussies was door Rotterdam voorgesteld bij het nog bestaande comité voor den boycot-Jamin aan te dringen den boycot weer intensief te propageeren. Dat werd evenwel met groote meerderheid van stemmen verworpen.

Den scheidenden bondspenningmeester werd door den voorzitter een toegejuicht woord van dank toegevoegd. De tegenwoordige redacteur van „De Bode", J. P. Te Boekhorst, werd bij acclamatie herbenoemd. Daarna ging de pauze in.

Des middags had allereerst een huishoudelijke zitting plaats. Na heropening der openbare vergadering kwamen de voorstellen, door hoofdbestuur en afdeelingen op den

beschrijvingsbrief

geplaatst, in behandeling. De voorstellen zoowel als de besprekingen droegen in hoofdzaak een intern karakter. Breedvoerige vermelding zou hier dus niet op haar plaats zijn. Het meer algemeene worde meedegedeeld.

Aangenomen werd een voorstel van het hoofdbestuur om voortaan het hoofdbestuur te doen bestaan uit 9 in plaats van 7 leden: 6 dagelijksche betuurders en 3 verspreide leden. De zetel van het Dagelijksch Bestuur werd weer te Amsterdam gevestigd. Voor de verspreide leden werden Rotterdam, Den Haag en Enschedee aangewezen. Bij de verkiezing van het dagelijksch bestuur werden gekozen: Te Boekhorst Vermeulen, Kurk en Roeg.

Een voorstel van het hoofdbestuur en de afdeeling Amsterdam om inplaats van ⅔ der contributie, ¾ door de afdeelingen aan de bondskas te doen afdragen, werd na warme discussie met 23 tegen 18 stemmen aangenomen. De voorstanders wezen er op, dat de centralisatie ook moet worden doorgevoerd wat de financiën betreft. Er kan met gecentraliseerde geldmiddelen veel meer worden gedaan en bereikt.

Nadat dit belangrijk besluit onder applaus was genomen, werd het congres verdaagd.

Gemengd Nieuws.

Overreden. Te Meppel is gisteren een kind van twee jaar van den heer L. de J., van Zwolle, door een hollend paard overreden. De kleine was onmiddelijk dood. Een zekere K. W., die het kind wilde grijpen, kwam te vallen en brak een been.

—

De „onbruikbare" oberkellner. In een hotel te Berlijn hadden dertig officieren een nachtelijke zuippartij gehad en bij den afloop daarvan, in den vroegen morgen, miste een dier officieren zijn hoofddeksel, dat zijne kameraden verstopt hadden. Hij droeg den oberkellner op, er naar te zoeken en deze beval dat weder aan verscheidene kellners, tot wien hij, zóó luid dat de officier het moest hooren, zeide: „Wie het vindt, krijgt van mij 3 mark."

De officier gevoelde zich daarover beleedigd. Hij gaf den oberkellner een oorveeg, waardoor deze omver viel en de „ober" gaf, toen hij weer was opgestaan, den officier twee oorvegen terug. De andere officieren wisten de twee mannen te beletten elkander verder te lijf te gaan. Er werd een hoofdofficier bijgeroepen en in overleg met hem werd bepaald, dat men om 12 uur een samenkomst zou houden om te trachten de zaak te regelen.

Toen de officieren bijeen waren, werd ook de oberkellner geroepen. Maar nauwelijks trad hij de kamer binnen, of de beleedigde snelde op hem toe en sloeg hem met een wandelstok op het hoofd. Nu was het onmogelijk, de zaak bij te leggen.

De driftige luitenant is voorloopig geschorst, en de oberkellner is door den direkteur ontslagen, omdat goeie klanten hem meer waard zijn dan een eerste kellner, ook al heeft de laatste het grootste gelijk.

—

Een onmensch.

— Kind, ik hoor dat je met Jansen, den boekhandelaar wil gaan trouwen. Weet je wel dat je met open oogen je ongeluk tegemoet gaat?

— Om Gods wil, wat is er dan?

— Toen ik verleden bij hem in den winkel naar een geschikt boek voor een jonge dame vroeg, liet hij me .... een kookboek zien!

Politische Uebersicht.

Das Internationale Bureau und die Parteispaltung in Holland.

Noch weit befremdlicher, als aus dem gestern in unserm Blatte abgedruckten Bericht über den Parteitag der holländischen S. D. A. P. (der alten Partei) hervorgeht, ist nach dem im Het Volk abgedruckten offiziellen Bericht die Rede gewesen, die der Sekretär des Internationalen sozialistischen Bureaus, Genosse Huysmans, dort zur Begrüßung des Kongresses gehalten hat. Nachdem er unter lautem Beifall „im Namen des Internationalen Bureaus" die Erklärung abgegeben hatte, daß dieses „einzig und allein die S. D. A. P. als die Vertreterin des holländischen Proletariats betrachte", ging er zur Frage der Einheit der sozialistischen Bewegung über. Er sagte dabei nach dem Bericht von Het Volk: „In der Geschichte der sozialistischen Bewegung kennt man nur ein Beispiel eines Ausschlusses, und zwar das Bakunins aus der Internationale. Warum? Weil er eine Partei in der Partei gegründet hatte! (Beifall.) Das ist ein Beispiel, worauf man sich zugunsten des Deventer Beschlusses (des Ausschlusses der Tribüne-Redakteure. Red. der Volkszeitung) berufen kann." (Beifall.)

Ob diese im Namen des Internationalen Bureaus getanen Aeußerungen der Privatinitiative des Genossen Huysmans entstammen oder ob sie auch die Meinung des gesamten belgischen Exekutivkomitees dieses Bureaus, das aus den Genossen Anseele, Vandervelde und Furnémont besteht, wiedergeben, wissen wir nicht. Jedenfalls aber ist das Internationale Bureau selbst seit der Spaltung in der holländischen Arbeiterbewegung noch nicht zusammengetreten. Und daß in Fragen von so großer prinzipieller Bedeutung, wie die der Anerkennung der neuen holländischen S. D. P., allein das Bureau selbst, wenn nicht gar der Internationale Kongreß, die Entscheidung zu treffen hat, sollte doch wohl als selbstverständlich empfunden werden. Unter diesen Umständen erscheint uns das Auftreten des internationalen Sekretärs, ganz abgesehen von dem Urteil, das seine Aeußerung über den Deventer Beschluß vom Gesichtspunkte des persönlichen Taktgefühls verdient, als — gelinde gesagt — rätselhaft.

Im übrigen möchten wir bei dieser Gelegenheit wieder einmal auf den schon oft beklagten Mißstand hinweisen, daß das Organ der holländischen S. D. A. P., Het Volk, bereits vor mehreren Tagen den Bericht des Internationalen Sekretariats über dessen leider gescheiterte Einigungsverhandlungen in Holland veröffentlichte, dessen französischer Text auch bereits im Brüsseler Peuple erschien, daß aber uns, wie anscheinend auch den übrigen deutschen Parteiblättern, bis jetzt noch kein derartiger Bericht zugegangen ist.

Der Bürgerkrieg.

Die kapitalistische Welt kommt nicht mehr zur Ruhe. Seitdem vor Port Arthur die japanischen Kanonen losgingen — über fünf Jahre ist's jetzt her —, ist das „Gleichgewicht" Europas von immer neuen Erschütterungen heimgesucht worden. An die Niederlage Rußlands in Ostasien schloß sich die russische Revolution, die den Despotenstaat aus der Reihe kriegsfähiger Weltmächte ausschloß. Die Erringung des allgemeinen Wahlrechts in Oesterreich und die Wahlrechtsbewegungen in Deutschland folgten, die Verfassungskämpfe in Persien, die Unruhen in Indien, die Revolution in der Türkei, die Balkankrisis — alles zog in raschem Fluge an uns vorüber, und kaum sind wir an der letzten Etappe, an der Balkankrisis, ohne Weltkrieg vorbeigekommen, als schon wieder ein neues weltpolitisches Ereignis uns überrascht: die Konterrevolution in der Türkei, die das ganze Reich in Flammen zu setzen droht.

In der Tat wird man sich von der Bedeutung der Vorgänge am Osterdienstag schwerlich eine übertriebene Vorstellung machen können: der Bürgerkrieg ist entfesselt. Und das bedeutet heute etwas andres, als noch vor 50 oder 100 Jahren. An sich sind Bürgerkriege und Dynastenwechsel nichts Ungewöhnliches, beinahe etwas Alltägliches in den orientalischen Staaten. Aber sie strichen über die Lande dahin wie die Kraniche, sie waren nur, wie Marx sich im Kapital einmal ausdrückt, „Stürme in der politischen Wolkenregion", die an die ökonomischen Grundelemente der orientalischen Staaten, an ihre Agrarverfassung, überhaupt nicht rührten. Deshalb dieser Gegensatz zwischen der wirtschaftlichen Unabänderlichkeit und der beständigen politischen Auflösung und Neu-

Der Kapitalismus ist ein rüstiger Arbeiter und er reißt jetzt auch den Orient, der so lange als die Verkörperung des Starren und Unbeweglichen galt, in den kreißenden Malstrudel seiner Entwicklung.

Deutsches Reich.

Optimisten oder Heuchler?

Der geschäftsführende Ausschuß der freisinnigen Volkspartei für Schleswig-Holstein hat kürzlich nach einem Referat des Abg. Dr. Struve einstimmig eine Resolution beschlossen, in der er die freisinnige Fraktionsgemeinschaft im Reichstage ersucht, „gleich nach dem Wiederbeginn der parlamentarischen Arbeiten mit aller Energie dafür zu sorgen, daß die Verhandlungen der verstärkten Geschäftsordnungskommission über den Ausbau der Rechte des Reichstags möglichst schnell vor das Plenum kommen". Ferner spricht der Ausschuß „die bestimmte Erwartung aus, daß die Freisinnigen in Uebereinstimmung mit ihrer bisherigen Haltung, irgendwelche indirekten Steuern erst dann zu bewilligen, wenn Besitz und Vermögen durch eine neue direkte Besteuerung (Nachlaßsteuer) zu den Reichslasten herangezogen sind. Die Ausführung und die Kontrolle der direkten Reichssteuern muß dem Reichstage unterstehen. Bei der Revision der Branntweinbesteuerung ist die „Liebesgabe" zu beseitigen, soweit die süddeutschen Reservatrechte dies irgend gestatten". Endlich wird die Fraktionsgemeinschaft aufgefordert, im Interesse einer Klärung der politischen Verhältnisse auch im Reiche „mit allen Mitteln auf die unverzügliche Durchführung der in der Thronrede in Aussicht gestellten Reform des preußischen Wahlrechts hinzuwirken".

Wenn die linksliberale Fraktionsgemeinschaft wirklich an diese Forderungen gebunden wäre, würden ihr daraus wohl einige Schwierigkeiten entstehen. Die „Arbeiten" der Geschäftsordnungskommission sind bekanntlich vollkommen ergebnislos verlaufen, trotzdem die Herren Junck und Müller-Meiningen sich vorher beim Reichskanzler Instruktionen geholt hatten. Wenn die Herren jetzt dem Plenum über das Resultat ihrer Beratungen Bericht erstatten sollen, so können sie höchstens erklären, daß sie wohl viel geschwätzt aber nichts zuwege gebracht haben. Ein ebenso unerfüllbares Verlangen ist es aber, wenn gefordert wird, die freisinnigen Abgeordneten sollen ihre Steuerpolitik „in Uebereinstimmung mit ihrer bisherigen Haltung" betreiben. Auf seine Grundsätze hat der Freisinn längst verzichtet; wenn er sich ihrer erinnern wollte, müßte er aus dem Block austreten, was gleichbedeutend wäre mit seiner politischen Abdankung überhaupt. Das zu tun, werden sich die Müller-Meiningen und Payer wohl hüten, wie sie denn auch nicht daran denken, die Beseitigung der Liebesgabe und die Durchführung ihrer Wahlrechtsforderungen für Preußen ernstlich zu fordern. Für eine solche „Erpresserpolitik" sind die Herren nicht zu haben. Wenn der Abgeordnete Struve ehrlich sein wollte, hätte er das seinen Parteigenossen in Schleswig-Holstein sofort sagen und von der Annahme der mitgeteilten Resolution abraten müssen. So aber gewinnt die ganze Demonstration nur den Charakter einer verlogenen Mache, bei der man sich höchstens im Zweifel sein kann, ob die Akteure solche Kindsköpfe sind, um selbst an den Erfolg ihres Appells zu glauben.

Demokratisches aus Württemberg.

Bei der Beratung des Etats des Innern kam es am Freitag im württembergischen Landtage zu einer großen Debatte über Wohnungspolitik. Die Regierung hatte auf Grund früherer im Landtage geäußerter Wünsche den neuen Posten eines Landes-Wohnungsinspektors in den Etat eingestellt. Von der Sozialdemokratie war die Schaffung dieser neuen Stelle lebhaft begrüßt worden, da nur durch eine solche Landes-Zentralinstanz eine einheitliche Wohnungsaufsicht und Wohnungsfürsorge ermöglicht werden kann. Gegen dieses neue, aus Gründen der Sozialpolitik und Wohnungshygiene in gleichem Maße notwendige Amt liefen nun Bauernbund und Volkspartei mit einer Heftigkeit Sturm, die einer besseren Sache würdig gewesen wäre. Aus agrarischen und kleinbürgerlich-reaktionären Gesichtspunkten heraus wüteten beide Parteien gegen die Einrichtung einer staatlichen Wohnungsinspektion. Unter dem Vorwande, daß es notwendig sei, den staatlichen Beamtenapparat weniger umfangreich und kostspielig zu gestalten, bekämpfte der Volksparteiler Haußmann das Eingreifen des Staats in die Wohnungsfürsorge überhaupt, und wollte die Wohnungsinspektion der privaten Fürsorge überlassen wissen. Genosse Dr. Lindemann trat diesem Standpunkte entgegen und schilderte eingehend die Zusammenhänge zwischen Volksgesundheit, Sittlichkeit und Charakterbildung einerseits und den Wohnungszuständen des arbeitenden Volkes anderseits. In der Stadt, wo die Mietskasernen dominieren und ebenso auf dem Lande, das immer stark beteiligt seien. Die Kreuzzeitung beeilt sich jetzt, unsre Vermutung zu bestätigen. Das ehrliche Hammersteinorgan zitiert die Magdeburgische Zeitung, die größere Steuerdefraudationen in Pforzheim feststellt.

Bei der Untersuchung, der sich ein Bijouteriefabrikant unterziehen mußte, ergab sich, daß dieser **mehr als eine Million Wertpapiere nicht versteuert hatte.** Dieser Defraudant war ein angesehener Bürger, der mehrere Ehrenämter bekleidete. Ebenfalls in Pforzheim hat vor einem Jahre ein Wollwarenfabrikant 180 000 Mk. Steuern „aus ähnlichen Gründen" nachzahlen müssen, und bei einem andern dortigen Fabrikanten ist vor kurzer Zeit ebenfalls eine bedeutende Steuerdefraudation festgestellt worden. Danach wird man wohl schwerlich behaupten können, daß in den Städten Steuerhinterziehungen nicht möglich seien; denn Pforzheim ist auf keinen Fall die einzige Stadt, die den Beweis des Gegenteils liefert.

Diese Nachricht rechtfertigt natürlich keinesfalls die agrarische Steuerschwindelei. Sie stellt nur fest, daß die liberalen Patrioten gerade so wenig den Staatsbetrug unterlassen, wie die Konservativen.

Zollstreitigkeiten zwischen Deutschland und Oesterreich-Ungarn harren in großer Zahl ihrer Erledigung. Die deutschen Beschwerden beziehen sich auf eine schikanöse Auslegung der österreichischen Zollsätze bei Einfuhr von Industriewaren, während die österreichisch-ungarischen Beschwerden vor allen Dingen die Handhabung der veterinärpolizeilichen Vorschriften zur Grundlage haben. Die vorhandenen Differenzen sollen einer demnächst zusammentretenden Konferenz von Vertretern der Vertragsstaaten unterbreitet werden. Kann dort eine Einigung nicht erzielt werden, dann ist die Anrufung eines Schiedsgerichts in Aussicht genommen.

Die Wirren auf Samoa. Vom Reichskolonialamt liegt eine amtliche Erklärung vor, die die Gerüchte über Samoa für übertrieben oder direkt falsch erklärt. Die Berichte des Gouverneurs Solf und des Geschwaderchefs sind in Berlin noch nicht eingetroffen. Sofort nach ihrem Eintreffen soll eine amtliche Darstellung der Vorkommnisse erfolgen. Daß der Gouverneur den Eingeborenen einen Schwur geleistet hat, könne möglich sein. Dann habe es sich aber offenbar bloß um einen Akt gehandelt, der in einer bei den Samoanern üblichen Weise vorgenommen wurde, um einstweilen Ruhe zu schaffen. Aus dem ganzen bisherigen Verhalten des Gouverneurs sei zu schließen, daß von einem Schwur nach europäischen Begriffen keine Rede sein könne.

Ein durchsichtiger Plan. Von einem Berliner Blatt wird behauptet, da es kaum möglich sein werde, die neue Versicherungsordnung mit der in ihr vorgesehenen Hinterbliebenenversicherung bis zum 1. Januar 1910 im Reichstage zur Annahme zu bringen, werde von der Regierung die Vorlegung eines Notgesetzes erwogen, wodurch der § 15 des Zolltarifgesetzes bis zum Inkrafttreten der neuen Reichsversicherungsordnung sistiert werden soll. Der erwähnte Paragraph des Zolltarifgesetzes bestimmt bekanntlich, daß ein Teil der Zollerträge zur Ansammlung eines Fonds für die Witwen- und Waisenversicherung verwandt werden muß. Vorläufig ist es nun noch sehr fraglich, ob die neue Reichsversicherungsordnung in der vorliegenden Form vom Reichstag überhaupt akzeptiert werden wird. Erklärt sich das Parlament mit der Aufhebung des § 15 einverstanden, so gibt es damit von vornherein eine Waffe aus der Hand, um die Einführung einer brauchbaren Hinterbliebenenversicherung zu erzwingen und so den vorliegenden Gesetzentwurf in einer Weise umzugestalten, daß seine zahlreichen reaktionären Neuerungen wenigstens durch einen kleinen Fortschritt teilweise kompensiert werden. Wenn sonst bei Regierung und bürgerlichen Parteien der ernste Wille vorhanden ist, die soziale Versicherung auf eine wirklich zweckmäßige Basis zu stellen und den vorhandenen Mängeln abzuhelfen, ist es wohl möglich, die gesetzgeberische Behandlung der Materie so zu fördern, daß wenigstens die Witwen- und Waisenversicherung rechtzeitig in Kraft treten kann.

Steuerproteste. Im großen Saale der Brauerei Friedrichshain protestierten die Berliner Tabakarbeiter, Zigarrenhändler und sonstige Interessenten des Tabakgewerbes gegen die höhere Belastung des Tabaks. Genosse v. Elm wies als Referent eingehend nach, daß die Durchführung des im Einverständnis mit den leitenden Männern im Deutschen Tabakverein von den Abgeordneten Mommsen und Weber ausgearbeiteten Steuervorschlages ebenso verhängnisvoll wirken muß, wie die Zollerhöhungen vor 30 Jahren. Die zu der Versammlung eingeladenen beiden liberalen Steuerfinder hatten der Tapferkeit besseres Teil erwählt und waren nicht erschienen.

Die Tabakindustriellen des Niederrheins haben sich mit einer Petition an den Reichstag gewandt, in der sie sich gegen die Steuervorschläge des Deutschen Tabakvereins wenden und betonen, daß die Ansichten der Großindustriellen nicht ausschlaggebend sein dürften.

Die Tabakagrarier. Die süddeutschen Tabakbauer protestieren gegen die Erhöhung der Inlandtabaksteuer von 45 auf 75 Mk. Sie verlangen, daß die Steuer für inländischen Tabak ermäßigt und eventuell der Zoll für ausländische Tabake erhöht werde. Die Korrespondenz des Bundes der Landwirte tritt mit großem Eifer für diese Wünsche ein. Nur ausländischen Tabak müsse ein Mindestzoll von 180 Mk. erhoben werden.

Die Tabakindustrie würde dadurch noch mehr geschädigt, weil dann sofort der Preis des deutschen Tabaks enorm in die Höhe gehen würde.

tanen Aeußerungen der Privatinitiative des Genossen Huysmans entstammen oder ob sie auch die Meinung des gesamten belgischen Exekutivkomitees dieses Bureaus, das aus den Genossen Anseele, Vandervelde und Furnémont besteht, wiedergeben, wissen wir nicht. Jedenfalls aber ist das Internationale Bureau selbst seit der Spaltung in der holländischen Arbeiterbewegung noch nicht zusammengetreten. Und daß in Fragen von so großer prinzipieller Bedeutung, wie die der Anerkennung der neuen holländischen S. D. P., allein das Bureau selbst, wenn nicht gar der Internationale Kongreß, die Entscheidung zu treffen hat, sollte doch wohl als selbstverständlich empfunden werden. Unter diesen Umständen erscheint uns das Auftreten des internationalen Sekretärs, ganz abgesehen von dem Urteil, das seine Aeußerung über den Deventer Beschluß vom Gesichtspunkte des persönlichen Taktgefühls verdient, als — gelinde gesagt — rätselhaft.

Im übrigen möchten wir bei dieser Gelegenheit wieder einmal auf den schon oft beklagten Mißstand hinweisen, daß das Organ der holländischen S. D. A. P., Het Volk, bereits vor mehreren Tagen den Bericht des Internationalen Sekretariats über dessen leider gescheiterte Einigungsverhandlungen in Holland veröffentlichte, dessen französischer Text auch bereits im Brüsseler Peuple erschien, daß aber uns, wie anscheinend auch den übrigen deutschen Parteiblättern, bis jetzt noch kein derartiger Bericht zugegangen ist.

Der Bürgerkrieg.

Die kapitalistische Welt kommt nicht mehr zur Ruhe. Seitdem vor Port Arthur die japanischen Kanonen losgingen — über fünf Jahre ist's jetzt her —, ist das „Gleichgewicht" Europas von immer neuen Erschütterungen heimgesucht worden. An die Niederlage Rußlands in Ostasien schloß sich die russische Revolution, die den Despotenstaat aus der Reihe kriegsfähiger Weltmächte ausschloß. Die Errungung des allgemeinen Wahlrechts in Oesterreich und die Wahlrechtsbewegungen in Deutschland folgten, die Verfassungskämpfe in Persien, die Unruhen in Indien, die Revolution in der Türkei, die Balkankrisis — alles zog in raschem Fluge an uns vorüber, und kaum sind wir an der letzten Etappe, an der Balkankrisis, ohne Weltkrieg vorbeigekommen, als schon wieder ein neues weltpolitisches Ereignis uns überrascht: die Konterrevolution in der Türkei, die das ganze Reich in Flammen zu setzen droht.

In der Tat wird man sich von der Bedeutung der Vorgänge am Osterdienstag schwerlich eine übertriebene Vorstellung machen können: der Bürgerkrieg ist entfesselt. Und das bedeutet heute etwas andres, als noch vor 50 oder 100 Jahren. An sich sind Bürgerkriege und Dynastenwechsel nichts Ungewöhnliches, beinahe etwas Alltägliches in den orientalischen Staaten. Aber sie strichen über die Lande dahin wie die Kraniche, sie waren nur, wie Marx sich im Kapital einmal ausdrückt, „Stürme in der politischen Wolkenregion", die an die ökonomischen Grundelemente der orientalischen Staaten, an ihre Agrarverfassung, überhaupt nicht rührten. Deshalb dieser Gegensatz zwischen der wirtschaftlichen Unabänderlichkeit und der beständigen politischen Auflösung und Neubildung der Staaten und Dynastien. Doch das hat aufgehört. Der internationale Kapitalismus hat begonnen, sich auch des Orients zu bemächtigen und ihn seinem zersetzenden und alles auflösenden Einfluß zu unterwerfen. Wenn jetzt Bürgerkrieg und Revolution durch das Land tobt, so sind sie keine Stürme in der politischen Wolkenregion mehr, sondern sie wirken auf die ökonomischen Grundelemente der Gesellschaft zurück, aus deren Zersetzungsprozeß eben diese Revolution sich herleitet.

Die Jungtürken organisieren in den europäischen Provinzen der Türkei den Widerstand gegen die Konterrevolution. Es heißt, daß sich das dritte Armeekorps gegen Konstantinopel in Marsch setzt. Wie dieser Kampf ausgehen wird, ist ungewiß, das aber ist gewiß, daß er der Anfang vom Ende der heutigen Türkei sein wird. Weiter ist gewiß, daß sich die Großmächte diesen Ereignissen gegenüber nicht untätig verhalten werden, und die Kleinstaaten des Balkan erst recht nicht. In Bulgarien ruft man die Osterurlauber eiligst zur Fahne zurück und rüstet sich auf alle Eventualitäten. Die Haltung der asiatischen Provinzen aber ist völlig ungewiß. Hier verehrt man zwar im Sultan das Oberhaupt der Religion, aber seine politische Gewalt reicht nur so weit, wie das Militär ihm gehorcht. Und damit stand es seit je sehr schlecht. In Armenien, in Mesopotamien, an der persischen Grenze hörte die Gewalt des Sultans nahezu auf. Jenseits der Grenze, in Persien, herrscht ebenfalls der Bürgerkrieg, dringen von Norden die Russen, von Süden die Engländer ein. In dieser Situation ist die Haltung der kleinasiatischen Provinzen gar nicht abzusehen.

soweit die süddeutschen Reservatrechte dies irgend gestatten". Endlich wird die Fraktionsgemeinschaft aufgefordert, im Interesse einer Klärung der politischen Verhältnisse auch im Reiche „mit allen Mitteln auf die unverzügliche Durchführung der in der Thronrede in Aussicht gestellten Reform des preußischen Wahlrechts hinzuwirken".

Wenn die linksliberale Fraktionsgemeinschaft wirklich an diese Forderungen gebunden wäre, würden ihr daraus wohl einige Schwierigkeiten entstehen. Die „Arbeiten" der Geschäftsordnungskommission sind bekanntlich vollkommen ergebnislos verlaufen, trotzdem die Herren Junck und Müller-Meiningen sich vorher beim Reichskanzler Instruktionen geholt hatten. Wenn die Herren jetzt dem Plenum über das Resultat ihrer Beratungen Bericht erstatten sollen, so können sie höchstens erklären, daß sie wohl viel geschwätzt aber nichts zuwege gebracht haben. Ein ebenso unerfüllbares Verlangen ist es aber, wenn gefordert wird, die freisinnigen Abgeordneten sollen ihre Steuerpolitik „in Uebereinstimmung mit ihrer bisherigen Haltung" betreiben. Auf seine Grundsätze hat der Freisinn längst verzichtet; wenn er sich ihrer erinnern wollte, müßte er aus dem Block austreten, was gleichbedeutend wäre mit seiner politischen Abdankung überhaupt. Das zu tun, werden sich die Müller-Meiningen und Payer wohl hüten, wie sie denn auch nicht daran denken, die Beseitigung der Liebesgabe und die Einführung ihrer Wahlrechtsforderungen für Preußen ernstlich zu fordern. Für eine solche „Erpresserpolitik" sind die Herren nicht zu haben. Wenn der Abgeordnete Struve ehrlich sein wollte, hätte er das seinen Parteigenossen in Schleswig-Holstein sofort sagen und von der Annahme der mitgeteilten Resolution abraten müssen. So aber gewinnt die ganze Demonstration nur den Charakter einer verlogenen Mache, bei der man sich höchstens im Zweifel sein kann, ob die Akteure solche Kindsköpfe sind, um selbst an den Erfolg ihres Appells zu glauben.

Demokratisches aus Württemberg.

Bei der Beratung des Etats des Innern kam es am Freitag im württembergischen Landtage zu einer großen Debatte über Wohnungspolitik. Die Regierung hatte auf Grund früherer, im Landtage geäußerter Wünsche den neuen Posten eines Landes-Wohnungsinspektors in den Etat eingestellt. Von der Sozialdemokratie war die Schaffung dieser neuen Stelle lebhaft begrüßt worden, da nur durch eine solche Landes-Zentralinstanz eine einheitliche Wohnungsaufsicht und Wohnungsfürsorge ermöglicht werden kann. Gegen dieses neue, aus Gründen der Sozialpolitik und Wohnungshygiene in gleichem Maße notwendige Amt liefen nun Bauernbund und Volkspartei mit einer Heftigkeit Sturm, die einer besseren Sache würdig gewesen wäre. Aus agrarischen und kleinbürgerlich-reaktionären Gesichtspunkten heraus wüteten beide Parteien gegen die Einrichtung einer staatlichen Wohnungsinspektion. Unter dem Vorwande, daß es notwendig sei, den staatlichen Beamtenapparat weniger umfangreich und kostspielig zu gestalten, bekämpfte der Volksparteiler Haußmann das Eingreifen des Staats in die Wohnungsfürsorge überhaupt, und wollte die Wohnungsinspektion der privaten Fürsorge überlassen wissen. Genosse Dr. Lindemann trat diesem Standpunkte entgegen und schilderte eingehend die Zusammenhänge zwischen Volksgesundheit, Sittlichkeit und Charakterbildung einerseits und den Wohnungszuständen des arbeitenden Volkes anderseits. In der Stadt, wo die Mietskasernen dominieren, und ebenso auf dem Lande, das immer mehr industrialisiert wird, sei planmäßige Wohnungskultur zu treiben, und darum müsse ein Landes-Zentralamt geschaffen werden, in dem alle der Wohnungsreform gewidmeten Bestrebungen ihren Mittelpunkt finden.

Die Abstimmung gestaltete sich infolge des heftigen Kampfes zu einer Entscheidung von großer sozialpolitischer Bedeutung, bei der die rückständige Haltung der Volkspartei ihr eine empfindliche Schlappe eintrug. Der Etattitel wurde mit 45 gegen 27 Stimmen angenommen. Dafür stimmten Sozialdemokratie, Zentrum, 6 Nationalliberale und 3 Volksparteiler; dagegen stimmte das Gros der Volkspartei, der Bauernbund, die andre Hälfte der Nationalliberalen und ein Zentrumsmann. Vielleicht tut nun die Erste Kammer den wackeren Demokraten den Gefallen und streicht den neuen Posten wieder aus dem Etat. In der Kammer der geborenen Gesetzgeber sehen die Haußmann und Payer ja jetzt ihre letzte Zuflucht, wie sich erst kürzlich zeigte, als die Volkskammer den Posten des württembergischen Gesandten in München gestrichen hatte.

Berlin, 17. April. Die Rechnung des Reiches an die Einzelstaaten stellt sich für dieses Etatsjahr wie folgt: An **Matrikularbeiträgen** wären zu leisten 411260049 Mk., die Ueberweisungssteuern betragen 195178250 Mk., so daß ein Fehlbetrag bleibt in der Höhe von 216081799 Mk., der von den Einzelstaaten zu decken ist.

Rabbi und Mönch. Als Herr Delbrück vor einiger Zeit den Nachweis lieferte, daß die Krautjunker 40—50 Milliarden ihres Vermögens dem Steuerbeamten unterschlügen, wiesen wir sofort darauf hin, daß an dieser Betrügerei die Herren Schlotjunker sicherlich ebenfalls sehr

tretenden Konferenz von Vertretern der Vertragsstaaten unterbreitet werden. Kann dort eine Einigung nicht erzielt werden, dann ist die Anrufung eines Schiedsgerichts in Aussicht genommen.

Die Wirren auf Samoa. Vom Reichskolonialamt liegt eine amtliche Erklärung vor, die die Gerüchte über Samoa für übertrieben oder direkt falsch erklärt. Die Berichte des Gouverneurs Solf und des Geschwaderchefs sind in Berlin noch nicht eingetroffen. Sofort nach ihrem Eintreffen soll eine amtliche Darstellung der Vorkommnisse erfolgen. Daß der Gouverneur den Eingeborenen einen Schwur geleistet hat, könne möglich sein. Dann habe es sich aber offenbar bloß um einen Akt gehandelt, der in einer bei den Samoanern üblichen Weise vorgenommen wurde, um einstweilen Ruhe zu schaffen. Aus dem ganzen bisherigen Verhalten des Gouverneurs sei zu schließen, daß von einem Schwur nach europäischen Begriffen keine Rede sein könne.

Ein durchsichtiger Plan. Von einem Berliner Blatt wird behauptet, da es kaum möglich sein werde, die neue Versicherungsordnung mit der in ihr vorgesehenen Hinterbliebenenversicherung bis zum 1. Januar 1910 im Reichstage zur Annahme zu bringen, werde von der Regierung die Vorlegung eines Notgesetzes erwogen, wodurch der § 15 des Zolltarifgesetzes bis zum Inkrafttreten der neuen Reichsversicherungsordnung sistiert werden soll. Der erwähnte Paragraph des Zolltarifgesetzes bestimmt bekanntlich, daß ein Teil der Zollerträge zur Ansammlung eines Fonds für die Witwen- und Waisenversicherung verwandt werden muß. Vorläufig ist es nun noch sehr fraglich, ob die neue Reichsversicherungsordnung in der vorliegenden Form vom Reichstag überhaupt akzeptiert werden wird. Erklärt sich das Parlament mit der Aufhebung des § 15 einverstanden, so gibt es damit von vornherein eine Waffe aus der Hand, um die Einführung einer brauchbaren Hinterbliebenenversicherung zu erzwingen und so den vorliegenden Gesetzentwurf in einer Weise umzugestalten, daß seine zahlreichen reaktionären Neuerungen wenigstens durch einen kleinen Fortschritt teilweise kompensiert werden. Wenn sonst bei Regierung und bürgerlichen Parteien der ernste Wille vorhanden ist, die soziale Versicherung auf eine wirklich zweckmäßige Basis zu stellen und den vorhandenen Mängeln abzuhelfen, ist es wohl möglich, die gesetzgeberische Behandlung der Materie so zu fördern, daß wenigstens die Witwen- und Waisenversicherung rechtzeitig in Kraft treten kann.

Steuerproteste. Im großen Saale der Brauerei Friedrichshain protestierten die Berliner Tabakarbeiter, Zigarrenhändler und sonstige Interessenten des Tabakgewerbes gegen die höhere Belastung des Tabaks. Genosse v. Elm wies als Referent eingehend nach, daß die Durchführung des im Einverständnis mit den leitenden Männern im Deutschen Tabakverein von den Abgeordneten Mommsen und Weber ausgearbeiteten Steuervorschlages ebenso verhängnisvoll wirken muß, wie die Zollerhöhungen vor 30 Jahren. Die zu der Versammlung eingeladenen beiden liberalen Steuerfinder hatten der Tapferkeit besseres Teil erwählt und waren nicht erschienen.

Die Tabakindustriellen des Niederrheins haben sich mit einer Petition an den Reichstag gewandt, in der sie sich gegen die Steuervorschläge des Deutschen Tabakvereins wenden und betonen, daß die Ansichten der Großindustriellen nicht ausschlaggebend sein dürften.

Die Tabakagrarier. Die süddeutschen Tabakbauer protestieren gegen die Erhöhung der Inlandtabaksteuer von 45 auf 75 Mk. Sie verlangen, daß die Steuer für inländischen Tabak ermäßigt und eventuell der Zoll für ausländische Tabake erhöht werde. Die Korrespondenz des Bundes der Landwirte tritt mit großem Eifer für diese Wünsche ein. Für ausländischen Tabak müsse ein Mindestzoll von 180 Mk. erhoben werden.

Die Tabakindustrie würde dadurch noch mehr geschädigt, weil dann sofort der Preis des deutschen Tabaks enorm in die Höhe gehen würde.

Die ewig Kranken. Fürst Eulenburg, dessen Befinden sich regelmäßig verschlechtert, wenn ein neuer Termin gegen ihn bevorsteht, hat jetzt einen Leidensgenossen in seinem Freund, dem Grafen Moltke, bekommen. Am kommenden Dienstag sollte bekanntlich die erneute Verhandlung in dem Hardenprozeß stattfinden, in dem Moltke als Kläger auftritt. Voraussichtlich wird es aber gar nicht zur Verhandlung kommen, da die grätlichen Nerven dagegen rebellieren und einen längeren Aufenthalt in Meran verlangen. Das Gericht ist gebeten worden, den Kläger vom persönlichen Erscheinen zu entbinden.

Im Nürnberger Stadtmagistrat verlangte unser Genosse Treu Aufklärung über Andeutungen, die in einem dortigen Blatte gemacht worden waren. Danach sollte bei einem zu Ehren des in Nürnberg anwesenden neuen Regierungspräsidenten veranstalteten Frühschoppen ein Rechtskundiger des Magistrats die Aeußerungen getan haben: „Die bürgerlichen Magistratsräte haben mich gern, sie können mich aber auch gern haben." (Das „Gernhaben" in dieser Betonung gilt in Nürnberg als die in „reinlicheres" Deutsch übersetzte bekannte drastische Einladung des Götz v. Berlichingen.) Genosse Treu erklärte, wenn die Aeußerung wirklich gefallen sei, so bedeute sie eine unerhörte Mißachtung der bürgerlichen Magistratsmitglieder, die er sich nicht gefallen lassen würde. Wenn die bürgerlichen Parteien dazu schweigen wollen, so gelte für sie eben das Wort: „Ein jeder hat die Behandlung, die er verdient." Die Interpellation rief große Verlegenheit hervor. Aus den Verhandlungen konnte man entnehmen, daß doch etwas an der Sache ist und daß die besagte Aeußerung dem Oberbürgermeister v. Schuh zugeschrieben wird. Einer der Rechtskundigen machte geschwind einen geschickten Schachzug und warf die Frage auf, ob sich die Sache zur Verhandlung in öffentlicher Sitzung eigne. Nach der Gemeindeordnung war dadurch jede weitere Diskussion abgeschnitten, da erst in geheimer Sitzung

entschieden werden muß, ob die Angelegenheit selbst geheim oder öffentlich zu beraten ist. Hinter den Kulissen wird sich die Sache vielleicht abwimmeln lassen. v. Schuh erklärte, er werde in geheimer Sitzung „volle Aufklärung" geben.

Demokratische Unentwegte. Im Jahresbericht der Demokratischen Vereinigung wurde mit besonderer Genugtuung hervorgehoben, daß „unter Druchbrechung eines alten Vorurteils die demokratischen Wahlmänner in Teltow-Beeskow Mann für Mann bei den letzten Landtagswahlen für die Sozialdemokratie gestimmt" hätten und dies als „Präzedenzfall für die Zukunft" bezeichnet. Mit der „Durchbrechung eines alten Vorurteils" scheint es aber doch noch nicht so sehr weit her zu sein, denn die Freisinnige Zeitung rechnet ihren Freunden von der Demokratischen Vereinigung vor, daß von den 60 Wahlmännern der Barth-Gruppe, die in Teltow-Beeskow nach den Angaben Barths gewählt waren, nur 38 für den sozialdemokratischen Kandidaten gestimmt, 22 also zu Hause geblieben sind. Viel Prinzipienfestigkeit verrät dieses Abstimmungsresultat nun gerade nicht.

gt. **Militärjustiz.** Vor dem Würzburger Kriegsgericht stand der Soldat Helbig vom 9. Infanterie-Regiment, ein Kaufmann aus Nürnberg, wegen militärischen Widerstands usw. Er hatte am 11. Oktober Befehl, in der Kaserne zu verbleiben, wollte sie aber trotzdem verlassen und erklärte dem Feldwebel, der ihm auf der Treppe begegnete und ihn anwies, wieder in sein Zimmer zu gehen, er gehe doch fort. Nun eilte ein Sergeant herbei, der den Helbig festhielt, wobei er wohl kräftig zugegriffen haben muß. Helbig rief ihm zu: „Geh weg oder ich haue dir eine hinein!" Dann wollte er das Seitengewehr ziehen, das ihm aber abgenommen wurde. Auf die Kasernenwache verbracht, pfiff und sang er, abwechselnd führte er aufgeregte Redensarten gegen den Wachunteroffizier und über die Unteroffiziere seiner Kompanie. Das ganze Verhalten verrät, daß der Mann unmöglich bei Sinnen gewesen sein kann, als er diese Szenen aufführte. Seine Vorgesetzten stellten ihm das Zeugnis aus, daß er im allgemeinen willig, geweckt und verwendbar sei und nur manchmal Tage habe, wo er „geradeaus stiert". Die als Zeugen vernommenen Unteroffiziere gaben der Meinung Ausdruck, daß Helbig nicht ganz richtig im Kopfe sei. Zwei militärische Sachverständige erklärten übereinstimmend, daß der Angeklagte an psychischer Epilepsie leide, er habe die Handlungen in einem Zustande krankhafter Geistesstörung begangen. Selbst der Anklagevertreter beantragte Freisprechung, aber das Gericht hielt die Disziplin durch einen offenbar Geistesgestörten für so schwer verletzt, daß es auf die fürchterliche Strafe von **drei Jahren Gefängnis** erkannte.

Kleine politische Nachrichten. Im Herbste d. J. wird in Paris eine **internationale Konferenz** gegen die Verbreitung unzüchtiger Schriften und Bilder zusammentreten, an der u. a. die französische und die deutsche Regierung beteiligt sind. — Die Position des russischen Ministers **Iswolski** soll sich in den letzten Tagen wieder gefestigt haben. — Bei der **Unterhaus-Ersatzwahl** für East Edinburgh (England) erhielt Gibson (Liberal) 4527, Ford (Unionist) 4068 Stimmen. Ein Wechsel der Partei ist nicht eingetreten, aber die liberale Majorität, die bei den Hauptwahlen noch über 4000 Stimmen betrug, ist sehr stark zurückgegangen.

Italien.

Regierungsmanöver gegen einen sozialistischen Abgeordneten.

i. c. Die Regierung und die 12 ministeriellen Abgeordneten von Neapel haben nun glücklich ein Mittel ausfindig gemacht, um die Wahl des Genossen Ciccotti im achten Neapolitaner Wahlkreise anzufechten. Da nun Ciccotti mit 600 Stimmen Mehrheit gewählt wurde, kann man das Resultat der Wahl nicht gut in Zweifel setzen, und so haben sich die Gegner darauf verlegt, herauszutüfteln, daß unser Genosse nicht wählbar sei. Ciccotti, der ordentlicher Professor der alten Geschichte an der Universität von Messina ist, lehrt außerdem im Auftrag des Ministeriums Inschriftenkunde an derselben Universität. Das italienische Wahlgesetz beraubt aber einige Kategorien von Staatsangestellten des passiven Wahlrechts, und die im Auftrage des Ministeriums lesenden Universitätsdozenten gehören einer dieser Kategorien an. Vor der Stichwahl hat Genosse Ciccotti das im Auftrag des Ministeriums ausgeübte Lehramt niedergelegt, aber trotzdem möchte man die Wahl annullieren, unter dem Vorwand, daß diese Niederlegung früher hätte erfolgen müssen. Viele Abgeordnete sind unter denselben Verhältnissen wie Ciccotti gewählt worden, ohne daß es jemand eingefallen wäre, ihre Wahl anzufechten. Trotzdem scheint es zweifellos, daß die Kammer auf einen Wink von oben die Wahl annullieren wird. Bei der starken Mehrheit, mit der Ciccotti gewählt wurde, und bei der großen Sympathie, die er in Neapel genießt, ist er bei einer neuen Wahl der Mehrheit sicher.

Frankreich.

Die Marineuntersuchung.

Paris, 16. April. Unter dem Titel „Zusammenbruch unserer Marine, weder Mannschaften noch Kanonen, noch Geschosse" veröffentlicht der Deputierte und Generalberichterstatter für das Budget Paul Doumer einen Artikel, in welchem er die bisherigen Ergebnisse der Untersuchung über die Kriegsmarine schildert. Er schreibt, daß die großen Schiffe der Mittelmeerflotte, welche das einzige nennenswerte Geschwader bilden, anstatt 700 nur 600 Mann Besatzung zählten, daß sie weder Artillerie noch Geschosse hätten, und daß ferner die drei großen Panzerschiffe ihre alten Geschütze nicht mehr besäßen, aber auch noch nicht mit den neuen ausgerüstet seien. Frankreich, das vor zehn Jahren noch den zweiten Rang unter den Seemächten eingenommen habe, nehme jetzt den vierten, ja vielleicht den fünften Rang ein. Die gegenwärtige Aufgabe der Marineuntersuchungskommission sei, die Ursachen dieses so überaus beklagenswerten Rückganges zu ermitteln.

Vielleicht wird es den französischen Bourgeois durch die Verbreitung dieser Schaudermären ermöglicht, dem steuernden Proletariat die Kosten neuer Flottenrüstungen abzuschwindeln. Dann hätte die Kommission ihre Aufgabe erfüllt.

man in solcher Kundgebung Versicherungen für das sächsische Volk abgibt. Damit wird von unberufener Seite ein Druck auf die berufene Vertretung des ganzen Volkes versucht. Und das ist ungehörig." Das ist so richtig, daß man fast annehmen möchte, der Freisinnstante in Zittau sei es völlig entgangen, daß zu den Machern des Aufrufs auch freisinnige Größen gehören, denn unter dem Aufruf zur Unterzeichnung prangen auch die Namen der bekannten Freisinnsleuchten Prof. Kellerbauer-Chemnitz und v. Schwarze-Niederlößnitz. Indes derartige Widersprüche zwischen Theorie und Praxis sind ja bei den Freisinnsmannen die Regel.

Es ist jedenfalls sehr zeitgemäß, die freisinnige Wandlungsfähigkeit auf dem Gebiete der Steuerpolitik einmal unter die Lupe zu nehmen.

Bei der Beratung des Etats des Reichskanzlers am 30. März d. J. gab der Führer der Unentwegten, Wiemer, die Erklärung ab, daß die Freisinnigen gewillt seien, **weitere indirekte Steuern zu bewilligen.** Bei den letzten Hurrawahlen waren die Freisinnigen jedoch noch ganz andrer Ansicht. Ein Mitarbeiter der Leipziger Volkszeitung hat sich die Mühe gemacht, die freisinnigen Zeitungen und Wahlflugblätter auf die Wiemer-Reden hin im Kreise Nordhausen zu prüfen, und hat auch ein interessantes Parallelmaterial zu der gegenwärtigen Haltung des Freisinns zusammengebracht.

Sehen wir also nach, so schreibt unser Mitarbeiter, was der Herr Wiemer in seinem Wahlkreise den Wählern hinsichtlich der indirekten Besteuerung vorredete.

Am 11. Januar 1903 ließ sich Dr. Wiemer in Nordhausen also vernehmen:

> Unsre Aufgabe ist es nicht, der Regierung auf dem Präsentierteller neue Steuern entgegenzubringen. Wir fordern eine gründliche Umgestaltung des Reichsfinanzwesens und **die Entlastung der weniger bemittelten Volksschichten.** Aber auch bei dem gegenwärtigen System wäre es möglich, ohne neue Steuern der Reichskasse erhöhte Mittel zuzuwenden. Die **Aufhebung der Liebesgabe bei der Branntweinbesteuerung** würde allein schon für die Reichskasse jährlich mehr als 40 Millionen einbringen.

Am 25. Mai 1903, also kurz vor der Reichstagswahl, fütterte Herr Wiemer seine Wähler in Nordhausen mit diesen Brocken:

> Der Ruf nach neuen Steuern ist laut geworden. Geplant wird die Erhöhung der Brausteuer und Tabaksteuer, die wiederum treffen würden den bescheidenen Lebensgenuß der minder wohlhabenden Klassen und die neue Beunruhigung in die beteiligten Industrien hineintragen würden. **Wir sind gegen die Vermehrung der indirekten Steuern, weil wir nicht wollen, daß die Lasten, die auf die Schultern der breiten Masse gelegt und immer weiter gesteigert werden.**

Bei der Nachwahl zum Reichstag im Eisenacher Wahlkreis war der neugepackene Berliner Stadtrat am 17. Oktober 1905 nach Eisenach geeilt, um, nach der freisinnigen Eisenacher Tagespost, „der Arbeiterschaft nach dem Munde zu reden":

> **Wir sind Gegner der indirekten Steuern.** Redner wendete sich (so steht in der E. T.) dann gegen die geplante Reichsfinanzreform, die in der Hauptsache in einer Besteuerung von Tabak und Bier besteht und spricht sich, von Beifall oft unterbrochen, gegen ein derartiges System aus. **Die Freisinnige Volkspartei sei für Erleichterung dieser Lasten.** Redner tritt im ferneren für eine Reform der Branntweinsteuer und vor allem für **Abschaffung der Branntweinliebesgaben** ein.

Am 23. Januar 1907 unterstrich Dr. Wiemer, der mit Fischbeck nach Na[illegible] gekommen war, die Ausführungen seines Gesinnungsgenossen, die also lauteten:

> Wir haben gesagt: nehmt das Geld dort, wo es vorhanden ist. Geht an die großen Portemonnaies heran und **belastet nicht wieder die breiten Massen.**

Ein Jahr später, am 9. Februar 1908, führte der freisinnige Regierungslakai in Bleicherode aus:

> Mitwirken positiv wollen wir auch an der Besserung der Reichsfinanzen, aber nur **(!!) durch** eine Reform **der direkten Steuern, des allein gerechten Steuerprinzips** . . . . **Solche Steuern allein lassen sich vor der Gerechtigkeit verantworten,** denn . . . . sie treffen nicht die große Masse der wirtschaftlich Schwachen am stärksten wie die indirekten Steuern.

Bis hierher redete Dr. Wiemer der Wählerschaft vor, Gegner **jeder** weiteren indirekten Besteuerung zu sein. Anders wurde es, als sich das Zentrum eifriger bemühte, den „Liberalen" den Rang abzulaufen, um an die Futterkrippe zu gelangen. Wenn auch nur erst versteckt, so ließ der „liberale" Blockhäuptling doch immerhin erkennen, daß er eine innere „Schwenkung" vollzogen hatte. Am 15. Februar 1909 führte er in einer Versammlung in Nordhausen u. a. aus:

> Man hat von mir verlangt, ich solle mich erklären, wie wir uns zu einem etwa andern Steuerprojekt stellen, wenn die Banderolesteuer abgelehnt wird . . . Ich halte mich für verpflichtet, zumal als Vorsitzender der Fraktionsgemeinschaft, die Beschlüsse der Fraktion abzuwarten, ehe ich zu einer wichtigen politischen Frage öffentlich Stellung nehme . . . . wir sind als treue Anhänger des Reichsgedankens entschlossen, nach besten Kräften mitzuwirken, daß wir endlich aus dem Finanzelend herauskommen.

Wie sich das der Dr. Wiemer und seine parlamentarische Gefolgschaft denkt, spricht er am 30. März 1909 im Reichstag unumwunden aus, indem er vor der Regierung und den Rechtsparteien also knixte:

> Wir haben nach besten Kräften an der Finanzreform mitzuwirken beschlossen und haben anerkannt, daß **ohne erhebliche Erhöhung der indirekten Steuern eine gründliche Reform** der Finanzen **nicht möglich** ist.

Und getreu diesem Schwur sind auch die kleinen Geister alsbald

---

Ein „vorbildlicher" Hauptmann!

m. Wegen Mißhandlung und vorschriftswidriger Behandlung Untergebener stand der Hauptmann und Kompagniechef Martini vom Leib-Grenadierregiment Nr. 100 vor dem Kriegsgericht in Dresden. Wegen angeblicher „Gefährdung militärdienstlicher Interessen war die Oeffentlichkeit während der Verhandlung ausgeschlossen. Das nach längerer Beweisaufnahme verkündete Urteil lautete unter Freisprechung in einem Punkt wegen „vorschriftswidriger" Behandlung eines Untergebenen auf — fünf Tage Stubenarrest. Der Angeklagte war, nach der Urteilsbegründung, am 21. Januar mit seiner Kompagnie zum Felddienst ausgerückt. Als der „Herr Hauptmann" die Mannschaften besichtigte, will er bemerkt haben, daß der Grenadier Dreßler nicht richtig in der Front stand. Der Angeklagte packte den Soldaten an und **stieß ihn zurück.** Bei derselben Gelegenheit soll auch der Einjährig-Freiwillige Brendler nicht ordentlich im Gliede gestanden haben. Auch diesen packte der Hauptmann an der Brust an und stieß ihn zurück, wobei der Einjährige **mit der Reitpeitsche einen Schlag ins Gesicht erhielt.** Brendler wollte die Sache zur Meldung bringen, aber der Hauptmann leistete Abbitte und sprach sein Bedauern über das „Versehen" aus. Brendler, ein Student, wurde inzwischen zur Reserve entlassen. Eine akademische Verbindung in Leipzig, der Brendler angehörte, hatte Kenntnis von dem Vorfall. Sie drängte auf Verfolgung des Hauptmanns. Das Gericht hat, so hieß es, eine Mißhandlung im Falle Brendler nicht angenommen. Dagegen lag in dem Zurückstoßen eine vorschriftswidrige Behandlung. Der Schlag mit der Reitpeitsche ins Gesicht sei nicht absichtlich, sondern fahrlässig (!) geführt worden. Im Falle Dreßler habe sich der Hauptmann nicht strafbar gemacht, denn hier sei er „in den Grenzen einer zulässigen Korrektur" geblieben. (!) „Strafmildernd" hat das Gericht die „Unerheblichkeit" der körperlichen Einwirkung berücksichtigt. Strafverschärfend dagegen den „erheblichen Grad von Fahrlässigkeit" und den Umstand, daß gerade der Angeklagte als Kompagniechef nach dieser Richtung hin auf seine Untergebenen „vorbildlich" einwirken müsse, anstatt selbst derartige „Uebergriffe" zu begehen.

Wie die Regierung für die Landwirtschaft sorgt. In einer Ausschußsitzung des Landwirtschaftlichen Kreisvereins zu Dresden machte der Vorsitzende, Oekonomierat André, in seinem Berichte über die Tätigkeit des Kreisvereins die interessante Mitteilung von einer Verordnung des Ministeriums des Innern, die der Landeskulturrat dem Kreisverein zugestellt hat und inhaltswelcher nach dem Vorgange in andern Ländern, insbesondere in Preußen, Bayern usw. ein fakultativer landwirtschaftlicher Unterricht für Soldaten, zunächst versuchsweise in den sechs Garnisonstädten, in denen sich eine landwirtschaftliche Schule befindet, sowie außerdem in Dresden und Leipzig, durch berufene Fachmänner erteilt werden soll, „um das Interesse am Landleben zu wecken und die Neigung, nach Ableistung des Militärdienstes auf das Land zurückzukehren, wach zu erhalten". Den eingegangenen Berichten nach hat sich der Besuch dieser Kurse sehr befriedigend gestaltet; es nehmen sogar viele Soldaten an ihnen teil, die nicht aus der Landwirtschaft stammen.

Wenn die Regierung doch nur ein entfernt ähnliches Interesse für die Arbeiter beweisen wollte, wie sie es fortgesetzt für die Agrarier an den Tag legt. Im vorliegenden Falle wird diese Teilnahme der Regierung für die Agrarier um so merkwürdiger berühren, weil der angeordnete landwirtschaftliche Unterricht für die Soldaten seinen Zweck so lange verfehlen muß, als die Agrarier nicht für angemessene Entlohnung und Behandlung der Arbeiter sorgen.

* * *

Dresden. An der Hand des Jahresberichts des Arbeitersekretariats hatte die Dresdner Volkszeitung das rigorose Geschäftsgebaren mehrerer Abzahlungsgeschäfte gegen die Kunden kritisiert. Die hiesigen Abzahlungsgeschäfte haben daraufhin eine Boykottaktion gegen unser Parteiblatt in Szene gesetzt, indem sie beschlossen, ihm „vorläufig auf ein Jahr die Inserate zu entziehen". Die Herren dürften nur zu bald gewahr werden, daß sie sich mit ihrem Beschlusse nur selbst ins eigene Fleisch schneiden. Ihre Boykottaktion beweist nur, daß die geübte Kritik zutreffend war. Die Abzahlungsgeschäfte hätten dasdalb besser getan, wenn sie der Kritik Rechnung getragen hätten. Unserem Bruderblatt können wir aber nicht beipflichten, wenn es sagt, daß der Boykottbeschluß am Ende ebenso